

Barankovics István:

Az u.n. „nemzeti képviselő” kérdésről.

1957. november 4.

New York, N.Y.

I.

Néhány előjáró megjegyzés.

A nyilvánosság keveset tud az u.n. „nemzeti képvislettel”¹ kapcsolatos megbeszélésekről. Amit tud, az sem mindig állja ki a tényekkel a szembesítést. Az összefüggések elvesznek a szeme elől. Holott a nemzeti képvislet nem a résztvevők magánügye², amelyről mások előtt beszélni nem illik, hanem közügy, amely a nyilvánosság elé tartozik. A titkosság a diktatúra életeleme, a demokráciáé a nyíltság és a nyilvánosság. Mindazoknak, akik a magyar felszabadítás ügyét a szívükön viselik, jogukban áll ismerni nemcsak az „eredményeket”, hanem a közbeeső helyzeteket és az összefüggéseket, az egyes személyek és politikai csoportok állásfoglalásait és mindezeknek következményeit is.³

A felelősség kérdése szintén indokolja és szükségessé teszi az összefüggések felmutatását és általában a megbeszéléseket körülölelő homály eloszlatását. A felelősség a résztvevőké és az általuk képviselt tényezőké azért, hogy mindaddig megfelelő nemzeti képvislet nem jött létre, pedig a közérdek parancsolóan követelte az új és a régi politikai emigráció egységes fellépését, legalább a magyar ügygel foglalkozó testületek előtt. A felelősség azért is ezeket a tényezőket fogja terhelni, hogy a nemzeti képvislet valóban létrejön-e, vagy a próbálkozások elvetélnek, és hogy kik, mikor és milyen nemzeti képvisletet hívnak életre?

Az erkölcsi felelősségen kívül van politikai felelősség is, amely a közéleti szereplőt cselekedeteiért, mulasztásaiért, és ezeknek akart vagy akaratlan következményeiért terheli, feltéve, hogy ezek a következmények a közéleti szerepvállaláshoz megkívánható képességgel az adott időben előreláthatók vagy kalkulálандók voltak. Az az alanyi jó szándék, amely politikai tehetségtelenséggel és műveletlenséggel, vagy a vállalt feladathoz képest elégtelen politikai képességgel járt együtt, már nem egyszer súlyos közéleti károkat okozott, sőt végzetes helyzetek felidézését segítette elő. Az alanyi jó szándék senkit nem ment fel a politikai felelősség alól.

A demokrácia kielégítő működése annak a paradox feladatnak megoldásán fordul meg, hogy a demokratikus többségi elvet összhangba tudja-e hozni a mindig és szükségképpen kisebbséget alkotó minőségnek vezető szerepével. A demokrácia saját sírját ássa meg, ha a vezetést nem a minőségre bízta, hanem a vezető posztokra olyanokat jelöl ki, akik csak vezetői ambícióval, de nem a vezetéshez szükséges erkölcsi és szellemi tulajdonságokkal rendelkeznek. Nemcsak a vezetőket, hanem az őket kijelölő csoportokat is felelősség terheli, ha a vezetést alkalmatlanok kezébe adják.

*

Különösképpen terheli őket ez a felelősség, ha megfelelő időben és módon nem választják el magukat alkalmatlan reprezentánsaik állásfoglalásaitól. Politikai felelősségük jelentőségét nyomatékolja, hogy az előnyök és a hátrányok, melyekkel magatartásuk jár, arra a politikai irányzatra is visszahárulnak, melyhez a csoportok és reprezentánsaik tartoznak.

A morális és a politikai felelősséget nem lehet elhárítani a reprezentált csoport és a reprezentáns „kettős játékával”, amelyet csak államférfiúi öntudatú kortesek tévesztenek össze politikai

---

¹ Ez a kifejezés nem felel meg annak a fogalomnak, melynek jelölésére általában használják az emigrációban. A kifejezés azonban annyira polgárjogot nyert, hogy én is ezt használom, hona valójában nem képvisletről, hanem csak egy olyan testületről van szó, mely az elnémitott nemzet érdekeinek szószólója.

² Az aláhúzások az eredeti szövegből valók. (szerk.)

³ Ez az írás kizárólag a magyar tényezők szerepével foglalkozik; más tényezők szerepének ismertetését itt tudatosan mellőzöm. Továbbá csak azokon a megbeszéléseken történekmekkel foglalkozom, amelyeken jelen voltam.

taktikával. Mindenfajta politikában megengedhetetlen lesipuskás kupec-fogás, ha a csoport és reprezentánsa kettős játékot folytat, azt hívén, hogy így megszerzi az osztozkodás előnyeit, a terhes felelősség vállalása nélkül. Ez a mellényzseb-machiavellizmus apró személyi (olvashatatlan szöveg az eredetiben – szerk.) elérhet, de még az un. sikerpolitika presztízsét sem szerzi meg.

A felelősség – sem azért, ami a nemzeti képviselő körül eddig történt, sem a végső kimenetelért – nem egyenlően, hanem a résztvevők és a politikai csoportok konkrét magatartásának, e magatartás következményeinek és a végső kimenetelre gyakorolt hatásának arányában oszlik meg.

A reprezentánsokat kijelölő csoportok felelőssége megsokszorozódik az emigrációban, ahol a minőség érdekében és az illetékteleneknek a maguk helyére való visszaparancsolása céljából sem a közvélemény hatalmához, sem a választóközönséghez fellebbezni nem lehet; - ilyenek ugyanis az emigrációban reális politikai értelemben nincsenek. Ez a hiány az anti-intellektuális lázadásnak kedvez.

A külső szemlélő csak akkor képes helyes ítéletet alkotni, ha nem marad előtte homályban az a szerep, amelyet az eseményekben a különböző tényezők játszottak.

A saját szerepemért nyíltan akarom vállalni a morális és politikai felelősséget. De csak ezt a körülhatárolt felelősséget vállalom. Annak tudatában szabtam meg magatartásomat, hogy magatartásom előnye és hátránya egyaránt visszahárul – a visszahárulás ésszerű törvényei szerint – arra a politikai irányzatra is, amelyet képviseltem, és amelynek hű sáfára kell legyek az emigrációban. De sem én, sem az általam képviselt szociális és demokratikus keresztény politika nem osztozik mások magatartásának és e magatartás következményeinek felelősségében, még akkor sem, ha velük a vallott politikai elvrendszer rokonít vagy azonosít. Az engem terhelő felelősség mértékét azonban csak az állapíthatja meg, aki nemcsak az én konkrét magatartásomat ismeri, hanem a mások által teremtett helyzeteket és összefüggéseket, tehát a lehetőségeket is, amelyekben állást foglaltam.

A politika különösképpen a lehetőségek tudománya. A parancs nem úgy szól, hogy tedd a jót, hanem úgy, hogy tedd a körülmények szerint lehetséges jót. A szóban forgó megbeszéléseken olyan összefüggésekkel kellett számolnom s olyan helyzetekben kellett állást foglalnom, melyeket mások idéztek elő, s amelyeken én egyoldalúan nem változtathattam. Ezekért a helyzetekért és összefüggésekért kizárólag azok felelősek, akik felidéztek és fenntartották azokat. A parancs tehát, amelyet teljesítenem kellett, konkrétan így szólt: tedd e konkrét helyzetek és összefüggések szerint lehetséges jót. Erre törekedtem. Azt gondolom, hogy ezt meg is tettem, ezért nyugodtan bocsátom szerepemet mások megítélése alá.

Végül: a megbeszéléseken szerzett tapasztalataim arról győztek meg, hogy a történeteknek további sub rosa tartása már egyáltalában nem mozdítja elő, hanem egyenesen akadályozza a jóramenő megoldást. A görbe utak kiegyenesítését sokkal inkább várom a nyilvánosság elé lépéstől, mint a zárt ajtók mögötti vitáktól.

Íme, a főbb okok, amelyek arra indítanak, hogy a történeteket – hangsúllyal a magam szerepére – röviden összefoglaljam.

II.

Strassburgig.

A forradalom és szabadságharc tragédiája után is változatlanul szükség van egy olyan emigráns politikai testületre, amely az önrendelkezési jogától megfosztott magyar nemzet érdekeinek szószólója a szabad világban.

Ezt a szerepet éveken át a Magyar Nemzeti Bizottmány, illetve annak Végrehajtó Bizottsága töltötte be.

A forradalom és a szabadságharc idején és után azonban közel 200.000 honfitársunk lépte át a nyugati és déli magyar határt. Történetünk egyik legnagyobb exodusának voltunk tanúi. Ennek az exodusnak jelentőségét emelte, hogy a honi fiatalabb értelmiségnek ily nagy hányada egy tömegben még sohasem emigrált, és a fiatal értelmiségiek 1945 utáni emigrációnknak sem tették ki ilyen nagy hányadát.

Egy pillanatig sem volt kétséges, hogy az emigráció ilyen megváltozása után a MNB nem töltheti be az elnémított nemzet szószólójának szerepét régi formájában és összetételében. Nem volt kétséges, hogy olyan testületre van szükség, amelyben a régi és új emigráció együttműködik. Emigráns éveink tapasztalatából megismertük az egységes nemzeti reprezentáció értékét. Olyan időszakban, amikor a nyugati közvélemény a Vasfüggöny mögötti országok közül minket sújtott a legtöbb tehertétellel, a Bizottmány elsősorban azzal tudott megbecsülést és befolyást szerezni, hogy nekünk egy és egy működő nemzeti képviselőnk volt, a többieknek egy sem, vagy több, vagy működésképtelen. A Vasfüggöny mögötti népek külföldi barátai nem egyszer expressis verbis kifejezték, hogy ezt magasra értékelik. A forradalom után az egység jelentőségének tudatában kerestük a helyes megoldást.

Két út volt járható. Egyik, a Bizottmány megfelelő átalakítása a régi és új emigráció egységes politikai szervévé; a másik, egy új testület létrehozása, amely a régi és új politikai vezetőket egyesíti. A Bizottmány Végrehajtó Bizottsága egyik út előtt sem zárkózott el. Konkrét kezdeményezés előtt azonban tájékozódnunk kellett. Időt igényelt, hogy az új emigráns politikusok véleményeit és kívánságait megismerjük, és hogy velük az emigráns helyzetet és a mi véleményeinket és szándékainkat megismertessük. A legcélszerűbb mód a közvetlen és személyes érintkezés lett volna. Ez azonban hónapokon át mindkét oldalon elháríthatatlan akadályokba ütközött. A Bizottmány Végrehajtó Bizottságának tagjai – egyrészt a magyar kérdéssel kapcsolatban new yorki elfoglaltságuk, másrészt anyagiak hiánya miatt – nem utazhattak Európába, az új emigráns politikusok pedig, kevés kivétellel, az első időben nem tudtak Amerikába jönni. Főleg levélérintkezésre voltunk korlátozva.

Mi a magyar közélet minden tiszta szereplője felé megértéssel, megbecsüléssel nyújtottuk ki a kezünket. A Bizottmány kinyitotta kapuit az újak előtt, akik közül többen csatlakoztak is hozzánk. Az 1945 utáni magyar közélet egyik tiszta jelleme, Vidovics Ferenc, aki a leghosszabb ideig volt kommunista börtönök foglya, a Végrehajtó Bizottság tagja lett (ma is az). – A nem-marxista politikusok jó része és a Bizottmány végrehajtó-bizottsági tagjai között a személyes érintkezések és a levélváltások eleinte azzal biztattak, hogy összhangban fogunk együttműködni. A biztató kezdet azonban, amely a régi és az új emigráció harmonikus együttműködésével kecsegtetett, nem fejlődött, hanem visszafejlődött, sőt kezdett az ellenkezőjére fordulni.

A szabad világ nem nyújtott hatékony segítséget a magyar szabadságharcnak. Amikor a magyarság felszabadította magát, cserbenhagyták. A tragédiának több oka volt, de bizonyosan nem a Bizottmány. Az érthető elkeseredés azonban nem kedvezett a Bizottmány tárgyilagos megítélésének. A tájékozatlanság és az elkeseredés a bűnbakok egyikét a Bizottmányban találta meg.

A tárgyilagos ítélet hiányának oka azonban nem mindig tájékozatlanság és érthető elkeseredés volt.

Egyesek olyan hibákat róttak fel a Bizottnánynak, amelyeknek éveken át nem adtak hangot, amíg a Bizottnánnyal együttműködtek. Olyan helyzeteket kifogásoltak, amelyeknek felidézésében maguk is cselekvő részesek voltak, tehát értük felelősek. Olyanok, akik a forradalom előtt a „fölszabadítás” politikáját lebecsülték, és helyette a gradualizmust ajánlották, hirtelen a forradalom hangos hívei lettek, sőt fölényesen bíráltak bennünket, akik velük szemben kitartottunk amellett, hogy az emigráció kötelessége a fölszabadítás követelményének fenntartása.

A Bizottnány VB-jének forradalom és szabadságharc alatti tevékenységével szemben hangos és igazságtalan bírálóként léptek fel olyan régi emigránsok, akik a VB-nek ez időszak alatti közös munkájából nem vették ki a részüket, noha ennek nem volt akadály. Míg a Bizottnánynak nem egy New Yorkban élő, nyílt és régi kritikusa és ellenfele, példaadóan félretéve minden régi ellentétet, teljes képességével segített közös munkánkban, egyes újsütetű kritikuskaink számára egy nemzet katasztrófája sem volt elég, hogy személyes ellenszenvüket és elfogultságukat félretéve, a közös mentőmunka kötelességét felismerjék.

A forradalmi időszakban a Bizottnány VB-a tevékenységének közvetlen szemléelője és igen kis mértékben részese voltam. Erről a munkáról az öndicséret vádja nélkül szólhatok, mert az én tevékenységem igen alárendelt jelentőségű volt – a munka és az érdem oroszlánrésze másokat illetett és illet. A nemzetközi fórumokon történeteket ismerem. Közvetlen tudomásom alapján állíthatom tehát, hogy a szóban forgó időszakban a magyar ügy érdekében egyetlen nemzetközi fórum egyetlen olyan kedvező gesztust sem tett, amelyet, vagy amelynél sokkal többet a Bizottnány előzőleg szóban vagy írásban ne kért, ne javasolt vagy ne kívánt volna. Azok a VB tagok, akik a VB közös tevékenységéből kivették részüket, ezekben az időkben fizikai és szellemi erejük végső megfeszítésével dolgoztak, csaknem mind névtelenül és összhangban. Miközben a Bizottnány súlyos adósságokat vett a nyakába, hogy a forradalommal és a szabadságharccal kapcsolatos beadványai és sürgönyei díjait fizethesse, és az új menekülteknek segíthessen (még ma is fennállnak ilyen adósságaink), a legelképezetőbb rágalmsok keringtek mulasztásainkról és pénzgazdálkodásunkról, főleg Európa magyar köreiből. A rágalmsok nyomán kelt gyűlölet egyeseket annyira elvakított, hogy magukat becsületesnek tartó és közéleti szerepre igényt emelő személyek még akkor is fenntartották a rágalmsokból levont következtetéseiket, amikor tőlem a rágalmsokat megcáfoló tényállást megismerték.

A Bizottnány hosszú működésének mérlegén bizonyára van egy pozitívum; az, hogy komoly külpolitikai hibát nem követett el, ami nem a véletlen szerencse ajándéka, hanem annak eredménye, hogy a külügyek szakértő kézben voltak, s a Végrehajtó Bizottság az esetleges külpolitikai improvizációkat mindig elhárította.

Ezt a teljesítményt csak az fogja lebecsülni, akinek nincs fogalma, hogy milyen nehéz körülmények között, mennyi csábításnak és nyomásnak kitéve kellett és kell emigráns politikát folytatni. Hogy csak egyet említsek: a Bizottnány nem kanyarodott le a felszabadítási politika útjáról és nem vett irányt az ennek helyébe ajánlott gradualizmus és „megegyezésszerű megoldások” felé, amelyek limitált szolgálásnál jobbat reálisan nem ígértek. A Bizottnány töretlenül fenntartotta azt a felszabadulási igényt, melyet a magyar nemzet a forradalom és a szabadságharc által egységesen szentesített. Ez a tény egyszer s mindenkorra eldöntötte azt is, hogy ki szakadt el a néptől?

A Bizottnánynak olyan időben kellett a magyar ügyet képviselnie és előmozdítania, mikor a magyarságot a hibák és rágalmsok okozta rossz hírnév még súlyosan terhelte. Nekünk ezzel az évtizedes, nehéz hátránnyal kellett megküzdenünk. Mi még azzal a zsákkal a hátunkon álltunk starthoz a többi vasfüggöny mögötti nemzetekkel. Nekünk nem állt rendelkezésünkre az a

hatalmas tekintély, melyet a forradalom és szabadságharc szerzett a magyarságnak. A kritikusok és a bűnbak-keresők nem vették tekintetbe azt sem, hogy azok, akik a szabadságharc és forradalom hatalmas presztízstökéjét használták politikai akcióikban, semmivel sem tudtak jobb eredményeket elérni, mint a Bizottmány e tőke nélkül, sőt a magyarságot terhelő – igaztalanul, de terhelő – rossz hírnév és elítélés súlyával.

A józan ítékezés az eredménytelenség igazi okát nem az emigráció hibájában, hanem a magyarság befolyásán kívül eső körülményekben fogja fellelni.

A józan megítélés azonban mesterséges akadályokba ütközött. Fantasztikus rágalmak mérgezték a légkört az Európában élő új és régi magyarok között, melyek a Bizottmány politikai hibáiról és bűneiről, mulasztásairól és vétkes anyagi (olvashatatlan szöveg az eredetiben – szerk.) regéltek, bizalmatlanságot és gyűlöletet szítva a tájékozatlanok között. A *semper al'quid haeret* törvénye érvényesült, és az előbb még felénk kinyíló jóindulat is a várakozás állásába húzódott vissza.

Hamarosan rá kellett jönnünk, hogy itt nem csupán az érhető elkeseredés következményeiről, az elfogult indulatok artikulátlan kitöréseiről és felhorgadt ambíciók elvakult támadásairól, hanem egy központilag céltudatosan irányított rágalom-hadjáratról van szó, amely – a Bizottmány ellen keltett gyűlöleten át – az új és a régi emigrációt akarja egymással szembeállítani. Ez a tudatos akció könnyű szövetségeseket talált minden hívatatlan ambícióban, amely a forradalom presztízsz-hullámán akart magasba lendülni, és a rágalom tüzeinél a saját pecsenyéjét akarta megsütni. A szálak Bécsbe vezettek. A rágalomhadjárat vezérkara egy tudatos vagy öntudatlan szolidaritásban működő kis társaság volt, amelyben különböző politikai árnyalatok voltak képviselve. A múlt tapasztalatai alapján gyanítottuk, hogy a háttérben valahol a kommunista kezet kell keresnünk, mely a régi recept szerint először intrikálni, azután polarizálni és végül likvidálni akar. Csak ennek a háttérben álló kommunista erőnek állt érdekében a széthúzás, a bizalmatlanság és a gyűlölet légkörének felidézése. Később ki is derült, hogy a vezérkari főnök egy Szabó Miklós nevű, régóta gyanús ál-emigráns volt, aki 1957 őszén, miután a budapesti kommunista politikai rendőrségtől nyert megbízatásának kiválóan eleget tett, visszatért gazdáihoz, akiktől meg is kapta sikeres aknamunkája és árulása jutalmát. Ma már tudjuk, hogy Szabó Miklós egyik legfontosabb utasítása kommunista gazdájától úgy szólt: szétverni a Bizottmányt!

A rágalomhadjáratot és az aknamunkát, legalább részben, ellensúlyozhattuk volna, ha módunk lett volna arra, hogy a rágalomokkal szembeszegezzük a tényeket mindazok előtt, akikhez a rágalom és az aknamunka elért. Erre azonban alig volt mód.

Nem tudtuk személyesen felvenni az érintkezést az Európában élő új menekültekkel, mert európai körútra nem volt pénzünk. Sajtó útján sem adhattunk megfelelő tájékoztatást, mert erre sem időnk, sem anyagi fedezetünk nem volt. A rágalomhadjárat folytatói ilyen gonddal nem küzdöttek: ismeretlen anyagi forrásokból meríthettek. Október 24-e óta (e napon ért el minket a forradalom híre) a Bizottmány végrehajtó bizottsági tagjai és irodánk előtt két lehetőség állt csak: vagy elvégezzük azt a munkát, amelyet a magyar ügy érdekében „ma” kellett elvégeznünk különböző külföldi fórumok felé, vagy ezt „holnapra” halasztjuk, és időnkét és erőnkét arra fordítjuk, hogy a külföldi magyarságot arról tájékoztatjuk, amit „tegnap” végeztünk. Mi – a feladatok fontosságának helyes sorrendjében – az előbbi lehetőséget választottuk.

Így jutottunk el az 1957. év küszöbére. A Bizottmány VB-je 1957. január 1-én ülést tartott, amely az új helyzettel foglalkozott. A V.B.-ben javaslatot tettem egy nyilatkozat kiadására. Javaslatomat az elnök átvette, s mint elnöki indítványt terjesztette elő. A VB a következő nyilatkozatot tette közzé:

„A Magyar Nemzeti Bizottmány az erőszakkal elnémított és szabad akarata alkotmányos kifejezésének lehetőségétől megfosztott magyar nép szószólója a szabad világban.

A Magyar Nemzeti Bizottmány volt magyar törvényhozókból alakult, akik a Bizottmány céljaival egyetértének, akiket egykor a magyar nép bízott meg érdekeinek képviselésével, és akiket – mivel a náci és kommunista totalizmusal szembe fordultak – törvénytelen erőszak akadályozott meg abban, hogy a néptől nyert megbízásuknak otthon tegyenek eleget. A Magyar Nemzeti Bizottmány az emberi méltóságot tisztelő demokrácia alapján áll, tehát nem lehetnek tagjai azok a volt törvényhozók, akik akár a náci, akár a kommunista totalizmus tévelyeit vallották.

A Magyar Nemzeti Bizottmány nem pártalakulat, nem is pártok koalíciója, hanem pártok feletti nemzeti szervezet, amely a pártok felett álló egyetemes nemzeti célok szolgálatát tekinti kizárólagos feladatának.

A Magyar Nemzeti Bizottmány célja minden lehetséges eszközzel a magyar nemzet önrendelkezési joga helyreállításának és a Magyarországon szabad, befolyásmentes és titkos választások megtartásának előmozdítása, hogy a magyar nép maga választhassa meg saját életformáját. E két cél érdekében követelte és követeli a Bizottmány a szovjet csapatoknak Magyarországból való kivonását és a választásoknak nemzetközi ellenőrzés alatti megtartását.

A Magyar Nemzeti Bizottmány politikai credoja az emberi méltóságot tisztelő demokrácia, de nem tekinti, és nem tekintheti feladatának, hogy elébe vágjon a magyar nép akaratának, amelynek kifejezésére egyedül a választások hivatottak. A Magyar Nemzeti Bizottmánynak nem feladata, hogy a felszabadult Magyarország politikai irányítását vegye át; ez elsősorban azokat illeti, akik az elnyomást otthon szenvedték át. A Magyar Nemzeti Bizottmány hivatása abban a pillanatban megszűnik, amikor a magyar nép visszanyeri önrendelkezési jogát és szabad választásokon fejezheti ki politikai akaratát.

A Magyar Nemzeti Bizottmány mindig arra törekedett, hogy a szabad világ közvéleményét, különösen a szabad világ döntő hatalmait, élükön az Egyesült Államokkal, a fent említett alapvető nemzeti törekvések támogatására megnyerje. Ezirányú erőfeszítései nem voltak hiábavalók, amit leginkább bizonyít az, hogy a szabad világ vezető hatalmainak illetékes képviselői, élükön az Egyesült Államok elnökével, államtitkárával és törvényhozási vezetőivel, egész sor hivatalos deklarációban, továbbá a Magyar Nemzeti Bizottmány elnökéhez intézett megnyilatkozásaikban ünnepélyesen leszögezték, hogy

- 1.) nem vállalnak olyan kötelezettségeket, amelyek a rab népek mai sorsát állandósítanák,
- 2.) egyik külpolitikai céljuk a magyar nemzet önrendelkezési jogának a helyreállítása és Magyarországon szabad és befolyástól mentes választások megtartása,
- 3.) a Magyar Nemzeti Bizottmányt fent említett céljaiban támogatják.

A Bizottmány munkájának része van abban is, hogy a szabad világ vezető nagyhatalmának, Amerikának, mindkét nagy pártja felvette programjába e célok előmozdítását.

A magyar népnek az egész világ csodálatára megívott szabadságharca bebizonyította, hogy a Magyar Nemzeti Bizottmány valóban az egész magyar nemzet egyetemes törekvéseinek hű szószólója volt. A szabadságharc ugyanis nem egyes pártok, vagy pártkoalíciók programjáért folyt, hanem kizárólag a pártok fölött álló, egyetemes nemzeti célokért, melyeket a Bizottmány hosszú éveken át – egyes emigráns csoportok eltérő felfogásával szemben is – töretlenül képviselt: a nemzeti önrendelkezésért és a nemzet szabad akaratnyilvánításáért, az emberi méltóságot tisztelő demokráciáért. Az az összhang, mely a szabadságharc és a Bizottmány fő céljai között ily módon nyilvánvalóvá vált, igazolja, hogy a Bizottmány valóban az egész magyar nemzet fő törekvéseinek hű szószólója volt a szabad világban.

A Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottsága ünnepélyesen megismételi hódolatát, egysége és ragaszkodó szeretete kifejezését a magyar nép irányában, amely páratlan elhatározottsággal, hősiességgel és áldozatkészséggel küzdött az egyetemes nemzeti célokért szabadságharcában.

A Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottsága ünnepélyesen megújítja elhatározását, hogy változatlan akarattal fogja szolgálni céljait, amelyeket a szabadságharcban a magyar nép hitelesített.

A Végrehajtó Bizottság szeretettel köszönti a szabad világba érkezett magyar testvéreket. Kéri őket, utasítsák el maguktól a pártoskodás szellemét, amely csak árthat szenvedő nemzetünknek és egyetemes céljainknak. Kéri őket, hogy mint otthon, külföldön is párok feletti nemzeti egységben sorakozzanak fel az egyetemes nemzeti célok sikeres előmozdítására.

A Végrehajtó Bizottság e közös munkára hívja mindazokat, akik hivatottak arra, hogy a nemzet szószólójának szerepét betöltő testületben részt vegyenek. A Végrehajtó Bizottság rendelkezésükre bocsátja a 21 államban működő külügyi képviselőt, külföldi kapcsolatait és hosszú éveken át megszerzett tapasztalatait.

A Végrehajtó Bizottság meg van győződve arról, hogy az ilyen pártok feletti összefogás és nemzeti egység hathatósan elő fogja mozdítani a szabadságharc által hitelesített közös célt: a magyar nemzet felszabadulását.”

De indulatokkal, elfogultságokkal, felszított gyűlölettel és felgerjedt hívatatlan ambíciókkal szemben mit számított a tiszta szó és mit számítottak a tények? Szabó Miklós „jól” működött, s voltak, akik inkább rá, mint reánk és a tényekre hallgattak.

Nyilatkozatunk közzététele után sem szűnt meg a rágalomhadjárat a Bizottmány ellen. Továbbra is az új emigrációtól való elzárkózás, a reakció, az avult konzervativizmus, a forradalommal való szembefordulás és egyéb képtelenségek vádjával illettek bennünket.

Közi Horváth József végrehajtó bizottsági tag 1956. nov. 27-én, tehát még fenti nyilatkozatunk közzététele előtt levelet intézett Varga Bélához, a Bizottmány elnökéhez, amelyben közölte, hogy Ő és az elnökle alatt álló Magyar Keresztény Népmozgalom⁴ „a Bizottmányt megszüntnek tekinti.” Kilépésüket azonban expressis verbis nem jelentették be.

Mi természetesen nem tekinthettük megszüntnek a Bizottmányt. Elsősorban azért nem, mert egyáltalán nem volt olyan testület, amely illetékes és alkalmas lett volna a helyére lépni, sőt ekkor még olyan testület sem létezett, amely az elnémított magyar nemzet érdekeinek képviseletére igényt emelt volna. Viszont nem szűnt meg, hanem – ha lehet – még nyomatékosabb lett annak szüksége, hogy legyen olyan testület, amely az elnémított magyarság érdekeinek szószólójaként működik a szabad világban. A közjó érdekében álló, elemi kötelességünk volt tehát, hogy ne tekintsük a Bizottmányt megszüntnek, hanem működjünk, ahogy lehet, addig, amíg alkalmasabb és illetékesebb testületnek át nem adhatjuk a helyünket.

1957. január elején Strassburgban összejött az új menekülteknek egy csoportja, hogy létrehozza azt a testületet, mely a magyar nemzet képviselete kívánt lenni. A Magyar Nemzeti Bizottmányt a stassburgi gyűlésre nem hívták meg, csak néhány tagját, pl. engem is.

Nagy Ferenc végrehajtó-bizottsági tag 1957. jan. 4-i levelében közölte, hogy kilép a Bizottmányból. Nagy Ferenc belépett a Forradalmi Tanácsba.

---

⁴ 1947 közepén nevüket „Magyar Kereszténydemokrata Unio”-ra változtatták. A továbbiakban, hogy a két név használata zavart ne okozzon, Közi Horváth nevével jelzem ezt az emigráns csoportot.

Auer Pál végrehajtó-bizottsági tag 1957. jan. 4-i levelében tudatta, hogy a Bizottmányból kilép. Auer csatlakozott a Forradalmi Tanácshoz.

A Bizottmány azonban nem szűnt meg.

III.

Strassburgtól Bécsig

1957 januárjában Strassburgban megalakult a Magyar Forradalmi Tanács. Később ennek szerves részeként New Yorkban az u.n. Szabad Magyarország Nemzeti Képviselője, mely azzal az igénnyel lépett fel, hogy az elnémított magyar nemzet egyedül illetékes képviselője a szabad világban.

A szervezet egy részét olyan személyek alkották, akik a kommunista pártnak tagjai, és hosszú éveken át a kommunista uralom kedvezményezettjei voltak. Másik része olyan személyekből állt, akik otthon a kommunista párt egyeduralmának szolgálatára alakult Baloldali Blokk pártjaihoz tartoztak. A harmadik részt a koalíció pártjainak tagjai tették ki. Csodálatos módon fehér holló számba ment közöttük az az új menekült, aki otthon pártonkívüli volt, vagy olyan párthoz tartozott, amely a kommunista rendszernek nyílt ellenzékét alkotta. A szervezet elnöke a szociáldemokrata Kéthly Anna, két alelnöke pedig a hosszú éveken át kommunista párttag, majd a Nemzetőrség parancsnoka, Király Béla, és a kisgazdapárti Kővágó József lett.

A szervezeteknek ez az összetétele és marxista vezetés alá helyezése olyan politikai képlet, mely az otthoni valóságnak nem felel meg, sőt azzal ellentétben áll.

A szociáldemokratákat vitathatatlanul megfelelő hely illeti meg a forradalom emigráns szervezetében, és a nemzeti reprezentációban. A Szociáldemokrata Párt a magyar politikai színpadon jelentős helyet foglal el. A Bizottmány esetében is mindig ez volt a véleményem. De egyetlen érv sem hozható fel amellett, hogy akár a forradalmi szervezetben, akár az emigrációs nemzeti képviselőben a legfőbb vezetés, még hozzá a szervezet politikáját domináló vezetés, a szociáldemokratákat illeti meg. A Szociáldemokrata Párt Magyarországon mindig kisebbség volt; jelentős kisebbség, de kisebbség, nemcsak politikailag, hanem világnézetileg is. A Szociáldemokrata Párt például az 1947-es választásokon a modern politikai agitáció minden anyagi és egyéb lehetőségével bőven rendelkezett, mégis sokkal kisebb szavazatot nyert, mint pl. a vezetésem alatt álló és keresztény politikát valló Demokrata Néppárt, amelyet nemcsak a legfontosabb agitációs eszközöktől fosztottak meg, de választási csalásokkal is sújtottak.

Kéthly Anna azonban a szabadságharc alatti kormány egyetlen szabad földön élő tagja. Ezzel megindokolható az emigrációban olyan szerepe, amelyet pártjának otthoni súlya nem támaszt alá. Indokolható még az is, hogy a forradalmi vagy reprezentációs szervezet egyik fontos személyi szerve legyen. De nem indokolható, hogy a Szociáldemokrata Párt az egész szervezet legfőbb személyi orgánumát magának igényelje. És ha egy pártember ilyen szerepet tölt be, pártpolitikai velleitásainak mindenképpen háttérbe kell szorulnia. Ez már abból is következik, hogy a nemzeti reprezentáció nem koalíció, hanem a nemzeti egység szerve kell legyen.

A vezetésnek marxista dominációja és a szervezetek említett egyoldalú összetétele azonban itt mindkét szervezet politikai arcán a marxista és „Baloldali Blokk”-os, koalíciós vonásokat domborította ki. Egyik szervezet sem tükrözte a magyar nép politikai színpadát. Sőt: mindez a tájékozatlan külföld előtt egyenesen azt a hamis külföldi és kisebbségi-emigráns propagandát támasztotta alá, amely el akarta és el akarja hitetni, hogy a magyar forradalom marxista

irányzatú volt, és hogy a magyar nép marxista eszméket követve akarja megépíteni szabad jövődjét.

Nem volt véletlen, hogy Strassburgban éppen ilyen forradalmi tanács jött létre. A strassburgi gyűlés résztvevőit nem jelentéktelen részben egy kis társaság válogatta össze. A menekülteknek hiányzott a pénzük az utazásra, a kasszakulcs pedig ennél a kis társaságnál volt. Az egyik spiritus rector és fő szelektor Szabó Miklós volt, akiről azóta kiderült, hogy a budapesti kommunista politikai rendőrség ügynöke. Szabónak, a kommunista ügynöknek befolyását növelte, hogy a Forradalmi Tanács több vezető tagja – nem tudván, hogy Szabó kommunista ügynök – szoros kapcsolatban állt vele. Szabó ügyelt rá, amennyire csak tehetette, hogy a Strassburgba utazó új menekülteket megfelelően válogassák ki. Számtalan panaszt hallottunk arról, hogy a résztvevőket egyoldalúan állították össze. Nem túlzott a Szabó Miklós Budapestre utazását közlő Reuter-jelentés, hogy a Strassburgi Forradalmi Tanács egyik alapítója Szabó Miklós volt, vagyis a budapesti politikai rendőrség ügynöke. Szabó különben budapesti nyilatkozatában maga se tagadta, hogy a Strassburgi Forradalmi Tanács egyik alapítója ő volt.

A Közi Horváth elnöklete alatt álló kereszténydemokrata emigráns szervezetnek egyes tagjai – szervezetük hozzájárulásával – résztvettek ebben az egyoldalúan összeverbuvált marxista vezetés alatt álló, és erősen marxista arcélú Forradalmi Tanácsban és Nemzeti Képviselőtanácsban, s akkor is benne maradtak, amikor kiderült, hogy Szabó Miklós, a Tanács egyik alapítója, ÁVO-ügynök. Felhívtam figyelmüket lépésük jelentőségére, következményeire és felelősségükre. Kértem őket, hogy részvételükkel ne támasszák alá a magyar nép politikai színeképét eltorzító reprezentációs képletet.

A Szabó Miklós-botrány kipattanása után újra kértem őket, hogy ne ragaszkodjanak a kezdeti hibához, hanem lépjenek ki a szervezetekből. Kifejezetten hangsúlyoztam azonban, hogy nem kérem tőlük a Bizottmányhoz való csatlakozást. Legyenek ők a „harmadik erő”, amely kezébe vehetné a kibontakozás kezdeményezését egy új és egységes nemzeti reprezentáció létrehozása érdekében. Ellenérveik egyfelől a közismert Bizottmány-elleni vádak voltak, amelyek azonban az én érveimet akkor sem cáfolnák és a marxista arcélú szervezetekben való bennmaradásukat akkor sem igazolnák, ha igazak lennének. Nem látták be, hogy részvételük a marxista politika által dominált szervezetekben akaratlanul is alátámasztja a magyar forradalom arcélét marxistává torzító hamis propagandát. Érveim ellen főérvük külpolitikai volt. Egyesek közülük azzal számoltak, hogy az általános európai politikai irányzat a szociáldemokratáknak kedvez, Németországban is a Szociáldemokrata Párt következik az uralomban, stb. Előre alkalmazkodtak egy politikai jóslathoz, amely nem teljesült. De ha jóslatuk igaz lett volna, vagy lenne, akkor is téves a belőle levont következtetés. Először is: Európában nemcsak szociáldemokrata, hanem keresztény pártok is vannak, azután konzervatív és egyéb nem-marxista pártok (pl. az angol munkáspárt se marxista), amelyek nem kevésbé jelentősek, mint a marxista pártok. Másodsor: a nemzeti képviselőtanácsnak nem a külföldi, hanem a honi képet kell tükröznie. Harmadsor: van Európán kívül is szabad világ, és pedig nem-marxista, amelyhez folyamodunk. Negyedsor: a külső hatalmi helyzethez való taktikai alkalmazkodás sohasem állíthat bennünket szembe saját politikai elveink követelményeivel. Figyelmüket felhívtam arra, hogy nem ők fogják adaptálni a szociáldemokraták támogatását a maguk politikájára, hanem a szociáldemokraták a szociáldemokrata domináció fenntartására fogják adaptálni az ő részvételüket a szervezetekben. Rámutattam, hogy bentmaradásuk a Tanácsban és a Nemzeti Képviselőtanácsban végső soron a magyar nép politikai színeképének megfelelő, egységes és új nemzeti reprezentáció létrehozását is meg fogja nehezíteni, mert az egyoldalú összetételű és szociáldemokrata vezetés által dominált nemzeti képviselőtanács, amelyben ők kisebbség, mindnyájuk nevében olyan kibontakozási tervvel fog előállni, mely a mostani marxista dominációt nem szünteti meg, hanem fenn kívánja tartani. Politikai pártok és irányzatok nem

szokták önként feladni kivívott helyzetüket. A később ismertető alkotmánytervezet, amely közös javaslatuk volt, napnál fényesebben igazolja, hogy ez be is következett.

Nyilvánvalóvá vált, hogy sem a Strassburgi Magyar Forradalmi Tanács, sem az ennek részét alkotó Szabad Magyarország Nemzeti Képviselője nem alkalmas arra a szerepre, amelyet magának igényelt: a nemzeti képviselő szerepére. Közben a Magyar Nemzeti Bizottság működését félig szintén megbénította az anyagiak hiánya. Egyik testület sem tudott kielégítően működni.

Nyomatékos közérdek volt azonban, hogy az egységes nemzeti reprezentáció létrejötte előtt is legalább a nemzetközi fórumokon egységesen lépünk fel. Több alkalommal fölvettem azt a gondolatot, hogy addig is, amíg egy ilyen testület létrejön, azok a személyek, akiknek neve otthon politikai irányzatot jelöl, alkossanak egy átmeneti testületet, egy „provizórikus komitét”, abból a célból, hogy a nemzetközi fórumokon a magyar ügy érdekében egységesen járjunk el. Ez a gondolat is üszögében maradt.⁵

A Bizottság egyébként nem zárkózott el, sőt igyekezett előmozdítani mind az együttműködést, mind a közös fellépést. A Bizottság szakértői önzetlenül állottak az Amerikába érkezett új menekült politikusok rendelkezésére, akiket tanáccsal és munkával egyaránt segítettek. Talán némely melléfogást meg lehetett volna takarítani, ha egyes új menekült politikusok nem mulasztják el igénybe venni a régebbi emigránsok helyzetismeretét. A Bizottság igyekezett előmozdítani az egységes fellépést a nemzetközi testületekben is. Például a Bizottság a Captive European Nations-hez kiküldött magyar delegáció tagságának felét fölajánlotta a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőjének. Egyesek, mint pl. Kővágó és Király, delegátusok is lettek, de a szociáldemokraták ebben sem vettek részt. Más alkalomkor Kővágó kezdeményezett közös fellépést, amelyben a Bizottság készségesen vett részt.

Mindez azonban nem csökkentette az új és egységes nemzeti reprezentáció létrehozásának sürgető szükségét.

A megbeszélések nehezen indultak el. Csak 1957 nyarán kezdődtek meg Bécsben.

IV.

A bécsi megbeszélések

Az első megbeszélések 1957. júniusának végén és júliusának elején Bécsben zajlottak le. Kéthly Anna Bécsben tartózkodott, ezért a többi résztvevő New York-ból és máshonnan az osztrák fővárosba utazott. A bécsi megbeszélésekre eredetileg a következők voltak hivatalosak: Kéthly Anna, Sélly Imre és Benjamin Olivér, mindhárman szociáldemokraták, a kisgazdapárti Kővágó József és Nagy Ferenc, továbbá Király Béla, Vidovics Ferenc, Varga Béla és a Parasztpártot képviselő Kovács Imre. Kovács nem tudott Európába utazni. Táviratban közölte álláspontját.

Mint e névsorból látható, a bécsi értekezletre eredetileg kizárólag a kommunistákkal koalícióban állott pártok volt tagjai kaptak meghívást. Gondosan kihagytak mindenkit, aki a kommunista rezsimmel szemben nyílt ellenzékot alkotó pártok vezetője volt, és ezek képviselőjére illetékes lett volna.

Minderről Párisban értesültem, ahol más ügyek intézése céljából tartózkodtam.

---

⁵ Nem került kifejtésre, vázlatos formában maradt. (szerk.)

Miután megállapítottam, hogy a bécsi értekezlet – noha tárgya nem egy koalíció, hanem a nemzeti reprezentáció, illetve a régi és új emigráció nemzeti egységének dokumentálása volt, valóban koalíciós monopóliumnak készül, elhatároztam, hogy amennyiben az értekezletre meghívást nem kapok, a magyar és a külföldi sajtónak megfelelő nyilatkozatot fogok adni a bécsi értekezlet exkluzív koalíciós jellegéről. Elhatároztam, hogy semmiképpen nem fogok szó nélkül elmenni amellett az abszurd kísérlet mellett, hogy az emigrációs nemzeti képviselőről való döntést a kommunistákkal koalícióban állott pártok vezetői sajátítsák ki maguknak és abból a kommunizmus nyílt ellenzékét alkotó pártokat, köztük a legnagyobb Vasfüggöny mögötti keresztény és ellenzéki pártot, kirekesszék. Nyilatkozatomat elkészítettem, és ez nem maradt adós a megfelelő felelettel a kihívó kísérletre. Nyilatkozatomat a bécsi értekezlet első napján akartam a sajtónak átadni. Közben megérkezett hozzám Varga Béla értesítése, hogy Bécsbe utaztában megáll Párisban és velem is beszélni akar. Találkozásunkkor első dolgom volt Varga Bélával közölni kiadandó nyilatkozatom tartalmát. Varga Béla arról tájékoztattott, hogy a bécsi értekezletre én is hivatalos vagyok, s a meghívást ő adja át. Tervezett nyilatkozatom kiadása elmaradt. A többi volt nagy ellenzéki párt vezetői azonban sohasem kaptak meghívást a bécsi értekezletre. Nem kétséges, hogy az eredeti szándék az volt, hogy a nemzeti egység kérdéseiben dönteni kívánó bécsi értekezletről a kommunista uralommal szemben nyílt ellenzékét alkotó nagy pártok vezetőit kizárják és ezt koalíciós monopóliummá tegyék. Ez a szándék összhangban áll azzal, a megbeszéléseken eleinte sokat hangoztatott tétellel, hogy a nemzeti képviselő konstrukcióját az u.n. „1945-ös alapra” kell építeni.

Bécsben több értekezletet tartottak. Én csak az utolsóra érkeztem meg.

Varga Béla és Kővágó József tájékoztattak a történekről: a megbeszélések még nem zárultak le, de a szociáldemokrata elzárkózás miatt eredménytelenek voltak; a Közi Horváth-féle keresztény csoportnak müncheni értekezlete a bécsi megbeszélések alkalmából táviratot küldött, melyben – többi közt – üdvözölte Kéthly Annát.

A bécsi értekezletek tárgya egyfelől a nemzeti képviselő létrehozása, másfelől, mivel eleve számoltak azzal, hogy az erre irányuló megbeszélések átmenetileg sikertelenek lesznek, egy általános tartalmú közös nyilatkozat aláírása és közzététele volt, annak dokumentálása, hogy az új és a régi emigráció politikai vezetői a felszabadítási politika leglényegesebb kérdéseiben egyetértenek, s megvan bennük a szándék, hogy ezek előmozdítása céljából egységesen lépjenek fel.

Kővágó József még az utolsó megbeszélés előtt elém tette a tervezett nyilatkozatot, illetve két nyilatkozatot, mert kettő is készült, az egyik részletesebb, a másik mindössze néhány mondatos, hogy a finnyásabbak választhassanak. Mindkét nyilatkozat alatt ott volt a bécsi értekezlet valamennyi résztvevőjének aláírása, kivéve a szociáldemokratákét. Nyomban aláírtam mind a kettőt. Egyfelől együttműködési szándékom és szolidaritásom bizonyításául azokkal, akik már aláírták, másfelől, mert semmi kifogásolható nem volt bennük. Lehetett velük szemben formai, vagy kiegészítési igényeket emelni, de valóban csak olyan általánosságokat tartalmaztak, amelyekkel minden magyar egyetérthet, aki fölszabadulást és demokratikus magyar életet akar.

Az utolsó bécsi megbeszélés, amelyen én is résztvettem, kb. két óra hosszat tartott. A nemzeti képviselőről alig esett szó, a fentebb említett közös nyilatkozatról beszéltünk. A szociáldemokraták kijelentették, hogy ők a legáltalánosabb tartalmú közös nyilatkozat aláírására sem hajlandók addig, amíg a nemzeti képviselőre vonatkozóan megegyezés nem jön létre.

A bécsi megbeszélések résztvevői hiába zarándokoltak el Bécsbe, New York-ból, Párisból, és Európa más városaiból, hiába érveltek, a legkisebb eredmény sem érték el. A bécsi megbeszélések teljes sikertelenséggel zárultak.

A nem-szociáldemokrata résztvevők között azonban kialakult az a vélemény, hogy a fenti nyilatkozatok közül az egyiket akkor is ki kell adnunk, ha a szociáldemokraták nem változtatják meg álláspontjukat. De erre sem került sor...

V.

A párisi megbeszélések

A bécsi megbeszélések Párisban folytatódtak. Ezeken a következők vettek részt: Sztáray Zoltán, Raksányi Árpád, Hajdú-Németh Lajos, Sz. Szabó Pál, Benjamin Olivér, Kiss Sándor, Auer Pál, Kővágó József, Király Béla, Nagy Ferenc, valamennyien a Forradalmi Tanács tagjai, továbbá Varga Béla és én. Nem mindenki volt jelen mindegyik megbeszélésen. Én mindegyiken résztvettem.

Mint a résztvevők névsora elárulja, a párisi értekezleteken is csak én voltam jelen az 1945 utáni nagy ellenzéki pártok vezetői közül. Sulyok és Pfeiffer nem kaptak meghívást. Megint kísértett a koalíciós monopólium. Ezt két ízben szóvá is tettem. Első ízben nem kaptam választ. De valaki megjegyezte, hogy az ellenzéki párok vezetői és tagjai szintén a koalíció tagjai voltak, valamelyik koalíciós párthoz tartoztak, tehát... „Ez tévedés! – mondtam – én sohase voltam se a koalíció, se koalíciós párt tagja.” Másodízben ezt mondtam:

„Többször elhangzott itt olyan kijelentés, hogy az 1945-ös alaptól kell kiindulni, és hogy a nemzeti képviselő kérdését először a Forradalmi Tanácsot alapító négy pártnak kell megtárgyalnia. Nyilatkozzék tehát az értekezlet, hogy a kommunista uralom alóli felszabadítást szolgáló nemzeti képviselőnek előkészítését kizárólag, illetve elsősorban azoknak a pártoknak és személyeknek kívánja-e fenntartani, amelyek és akik a kommunistákkal koalícióban voltak, de abból kirekesztik vagy másodlagos szerepre kívánják szorítani azokat a pártokat, illetve pártvezetőket, amelyek, illetve akik a kommunista uralommal szemben nyílt ellenzéklet alkottak? Gondolok Pfeifferre és Sulyokra.”

Nagy Ferenc és Benjamin kijelentették, hogy Pfeiffer természetesen jelen lesz az értekezleteken, mihamar lehetséges.

Az értekezlet első tárgya a közös nyilatkozat volt. Kiss Sándor és mások úgy vélték, hogy a fentebb említett nyilatkozatok javításra szorulnak. Belőlük egy harmadik változatot szerkesztettek. De ez sem talált köztetszésre. Egy negyedik, majd egy ötödik változat is készült. Lényegesen egy sem különbözött az első nyilatkozatok tartalmától. AZ utolsó változatot szintén aláírtuk.

Ezekben a nyilatkozat-fogalmazási vitákban nem vettem részt. Időpocsékolásnak tartottam őket. Nem volt kétségem, hogy a szociáldemokraták semmilyen nyilatkozatot sem írnak alá.

AZ első értekezleten, amelyről a szociáldemokrata megbízott hiányzott, Raksányi Árpád, aki a Közi-Horváth féle keresztény demokrata csoporthoz tartozik, és még néhány jelenlevő, azt indítványozta, hogy a szociáldemokrata aláírás elnyerésére irányuló próbálkozásokat folytatni kell. Raksányiék azzal érveltek, hogy ők a szociáldemokratákat rá tudják bírni álláspontjuk megváltoztatására, Kővágó ellenezte az újabb próbálkozást, azzal az indoklással, hogy a szociáldemokraták megnyerésére Bécsben kimerítettek minden lehetőséget. Én is ellene voltam az újabb instanciázásnak⁶, amely – mondtam – csak időhúzásra és esetleg nem-marxisták között ellentétek felidézésére fog lehetőséget nyújtani. Végül Kővágó azzal a kikötéssel járult hozzá Raksányiék indítványához, hogy a már aláírt nyilatkozatot 48 óra elmúltával ki kell adni, akkor

⁶ instancia: kérvény, folyamodvány (szerk.)

is, ha a szociáldemokraták az aláírástól elzárkóznak. Raksányiék megtették az újabb kísérletet. A mi párisi argonautáink azonban nem tértek vissza a nemzeti egység aranygyapjújával. „Az időközben Párisba érkezett Benjamin Olivér, a szociáldemokrata párt megbízottja, változatlanul megismételte a szociáldemokraták bécsi álláspontját, amely szerint semmiféle, még oly általános tartalmú nyilatkozatot sem írnak alá, amíg a nemzeti képviselet ügyében megállapodás nem jön létre.

A közös nyilatkozattal a későbbi értekezleteken nem foglalkoztunk. AZ aláírt nyilatkozatok közül pedig egyet sem adtak ki.

A további értekezletek tárgya a nemzeti képviselet volt.

Benjamin a következőképpen körvonalazta a szociáldemokrata álláspontot:

A Szociáldemokrata Párt új nemzeti képviselet létrehozásához nem járul hozzá. Hozzájárul azonban ahhoz, hogy (a már meglevő és strassburgi Magyar Forradalmi Tanács szerves részét alkotó) Szabad Magyarország Nemzeti Képvisellete úgy alakíttassék át, hogy benne helyet foglalhassanak azok a demokratikus politikusok is, akik ma nem tartoznak hozzá. A Magyar Forradalmi Tanács az átalakítás után sem szűnik meg. Ha a Szabad Magyarország Nemzeti Képvisellete átalakításának tervét illetően megegyezés jön létre, ezt a Magyar Forradalmi Tanács megfelelő szerve elé kell terjeszteni. „Mint már Bécsben is leszögeztük – mondta Benjámín – ha a Magyar Forradalmi Tanács többsége az eléjeterjesztett átalakítási megegyezéssel kapcsolatban olyan határozatot hozna, amelyet a Szociáldemokrata Párt nem fogad el, ez esetben a Szociáldemokrata Párt visszkapja szabad kezét.” (Valóban: Sélíg Imre ilyen értelmű kijelentést tett az utolsó bécsi megbeszélésen.)

A másik javaslatot én tettem, mely szemben állt a szociáldemokratákéval. Állásfoglalásom a következő volt:

A Magyar Forradalmi Tanács szerves részét alkotó Szabad Magyarország Nemzeti Képviselete több okból sem alkalmas arra, hogy egy egységes, demokratikus, és a magyar politikai színeképet híven tükröző nemzeti reprezentáció kiindulás alapjául szolgáljon. A régi és az új emigráció illetékes személyeiből egy új képviseletet kell létrehozni, amely híven tükrözi a magyar nemzeti politikai színeképet és akaratát. Ez az új reprezentáció a Magyar Nemzeti Bizottmánynak és a Magyar Forradalmi Tanács szervét alkotó Szabad Magyarország Nemzeti Képviseletének helyébe lép.

Rámutattam, hogy ennek a testületnek milyen kritériumokkal kell rendelkeznie, mi legyen a programja, mit értek illetékes személyeken, stb. Mindezt összefoglaltam az Új Hungária 1957. július 26-i- számában közzétett nyilatkozatomban, amelyet később itt is közlök.

Varga Béla szintén új testületlétrehozás mellett nyilatkozott. Király Béla a szociáldemokrata javaslatot fogadta el.

A harmadik javaslatot Nagy Ferenc tette. Ő egy nemzeti reprezentáció szervezetének vázlatát adta elő a következőkben: A szervezet hármastagozódású:

a/ nagy-választmány, b/ politikai bizottságok, c/ intéző bizottság.

a/ A nagy-választmány felerészben az 1945-47-es képviselőkből, felerészben a forradalmi szervezetek vezetőiből áll, és az u.n. közéleti kiválóságokkal egészíti ki magát. A Nagy-választmány nem határozó, hanem kizárólag tanácskozó testület. A pártarány természetesen nem tükröződhet a nagy választmányban.

b/ A politikai bizottságot, amely a nagy választmánynál jóval kisebb létszámú testület, a pártok aránya szerint kell összeállítani. A politikai bizottság tanácskozó és határozó testület.

c/ A 12-15 tagú intézőbizottság szintén a pártarány szerint állíttatik össze. Nagy nem jelölte meg, hogy milyen pártokról van szó, de az értekezleten többször is elhangzott, hogy „az 1945-ös koalíciós alapra” kell helyezkedni.

Nagy Ferenc azonban nem nyilatkozott arról, hogy a Magyar Forradalmi Tanácstól függő nemzeti reprezentációra gondol-e, tehát a szociáldemokrata javaslatot fogadja el, vagy a strassburgi alakulattól független, új reprezentáció mellett, tehát az én javaslatom mellett van. Javaslatát mindkét magyarázatot megtúrta, sőt kihívta. Nagy Ferenc ugyanis állandóan a „szabad Magyarország nemzeti képviseléről” beszélt, de szeges gonddal homályban hagyta, hogy ezt a kifejezést tulajdonnévként, a Magyar Forradalmi Tanács szerves részét alkotó Szabad Magyarország Nemzeti Képviselétének jelölésére, vagy egy új szervezetnek fogalmi körülírására használja-e?

A többiek – a szociáldemokrata állásponthoz csatlakozó Király Béla – és az én álláspontomat valló Varga Béla kivételével – hasonlóképpen folyvást a szabad Magyarország nemzeti képviseléről beszéltek, de tudatosan homályban hagyták, hogy új szervezetre, vagy a meglévőnek átalakítására gondolnak-e?

A zavaros helyzetet tisztázni akartam. Ráműtöttem, hogy lényeges különbségről van szó. Ha a meglévő testületet alakítjuk át, akkor az átalakított testület a Magyar Forradalmi Tanács része marad, tehát attól függő lesz, és ennek további konzekvenciái vannak. Ha új szervezetet kreálunk, ez független lesz minden más testülettől, amiből az előbbivel ellentétes konzekvenciák származnak. „Szeretnék végre – mondtam – világos feleletet kapni arra a kérdésemre, hogy mit céloznak: a Strassburgi Magyar Forradalmi Tanács szerves részét alkotó és Kéthly Anna elnöklete alatt álló Szabad Magyarország Nemzeti Képviselétének reformját, vagy e szervezetek és a Bizottmány helyére lépő új testület kreálását?”

Az egyik válaszoló csodálkozásának adott kifejezést, hogy oly”bölc ember” mint én, ilyen „jelentéktelen kérdéseken” lovagol. Mások Benjámint is, engem is meg akartak győzni, hogy a szociáldemokrata álláspont és az enyém között tulajdonképpen nincs ellentét. Világos választ azonban nem tudtam kicsikarni.

Benjamin hasonlóképpen azt kívánta, hogy tiszta vizet öntsenek a pohárba. Benjamin is az ő és az én javaslatom közötti lényegi különbségekre mutatott rá. A szociáldemokrata álláspont és az én álláspontom – fejtegette Benjámint – sarkalatosan ellentétes egymással, de „világos és egyértelmű”, senkit nem téveszthet meg, mert félreértést kizár.

A többiek azonban Benjámint és az én álláspontomat és a kétértelműség eloszlatását kívánó érvelésünket „szalmacséplésnek” és „szavakon való nyargalásnak” minősítették. Benjámint tiltakozott. „Tisztázni akarom végre a helyzetet” – mondta. És expressis verbis felhívta a Forradalmi Tanács jelenlévő tagjait (ezen az ülésen Varga Béla nem volt jelent, tehát az én kivételelemmel mindenki a Forradalmi Tanács tagja volt), hogy sorban, félreérthetetlenül nyilatkozzanak: a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselétének átalakítása mellett vannak-e, vagy egy új nemzeti képviselést akarnak létrehozni? Nagy Ferenc azt felelte: „Ezt a kérdést vegyük le a napirendről, a szociáldemokratákat pedig kérjük fel álláspontjuk revideálására.” De sem Nagy Ferenc, sem a parasztpárti Sz. Szabó, sem a Közi Horváth-féle keresztény demokrata csoporthoz tartozó Raksányi és Hajdú Németh nem voltak hajlandók egyértelmű választ adni a kérdésre, hogy a Kéthly elnöklete alatt álló meglévő testület reformját akarják-e vagy új testületet akarnak kreálni? Gondosan kerültek minden, ami nyilvánvalóan ellentétbe hozta volna őket a szociáldemokrata állásponttal. Mindvégig „szabad Magyarország nemzeti képviseléről” beszéltek, de nem voltak hajlandók tisztázni, hogy mit értenek rajta. Ezzel a verbális azonossággal úgy belesimultak a szociáldemokrata nomenklatúrába, mint puha viasz a vasformába.

Ez az áldatlan vita a kétértelműség körül napokon át folyt. Sem a szociáldemokratákat képviselő Benjamin, sem én nem engedtünk álláspontjainkból, a többiek pedig – Varga Béla és Király kivételével – nem voltak nyílt színvallásra bírhatók.

***

A megbeszélések egyikén vita támadt a körül, hogy kommunisták is tagjai lehetnek-e a nemzeti képviseletnek?

A nemzeti reprezentáció kritériumáról szólván, a demokratikus követelménnyel kapcsolatban per tangentem⁷ megjegyeztem, hogy nácik és kommunisták az emigráns nemzeti képviseletben nem foglalhatnak helyet. Ezt magától értetődőnek tartottam; megjegyzésemnek nem akartam különösebb nyomatékot adni. De többen is felfigyeltek, Benjamin Olivér megjegyezte, hogy otthon sok volt az olyan kommunista, aki a szabadságharcban is résztvett. Ezeket kizárnám egy nemzeti képviseletből?

Semmi kétség – mondtam – hogy azoknak, akik a kommunista krédót vallják, nem lehet helyük az emigráns nemzeti képviseletben. Nem vennék részt olyan emigráns nemzeti képviseletben, amelyben kommunisták is helyet foglalnak. A kommunizmus lényegesen és szükségképpen totalizmus, mert totalizmus és diktatúra nélkül uralmát fenntartani képtelen. Egy demokratikus testület, amelynek célja éppen a kommunizmus elleni küzdelem, nem adhat helyet tagjai között a totalizmusok híveinek.

Néhány perccel ezelőtt – folytattam megegyeztünk, hogy a nemzeti képviseletnek demokratikusnak kell lennie, és hogy csak demokratikus irányzatok híveit fogadhatja be. Ez az álláspont implicite magában foglalja a totalizmusok híveinek kizárását, aminő a kommunizmus is. Feloldhatatlan ellentmondást zár magába az az álláspont, amely a nemzeti képviselet demokratikus jellege mellett nyilatkozik, de ugyanakkor a kommunisták előtt is megnyitja a nemzeti reprezentáció kapuját. Logikailag is contradictio in se⁸ volna az az álláspont, amely a kommunizmus alóli felszabadítás céljával működő testületben helyet akar adni a kommunistáknak. A kommunizmust kommunistákkal kiküszöbölni nem lehet. Az ördögöt nem lehet az ördöggel kiűzni a házból, mert a ház az ördögé marad.⁹

Király Béla, hozzám intézve a kérdést, így szólt: „Nagy Imrét a nemzet elfogadta és követte. Ha kijönne, nem vennéd be a nemzeti képviseletbe?”¹⁰

---

⁷ Érintőlegesen (szerk.)

⁸ Ellentmondás, önellentmondás (szerk.)

⁹ Az értekezleten nem mondtam, de itt hozzáfűzöm, hogy az anti-stalinizmus, a gomulizmus, a titoizmus, az u.n. nemzeti kommunizmus – a különbségek ellenére egyugyanazon totalista kommunizmusnak változatai: lényegében mindegyik kommunizmus és totalizmus. Ennek következtében egy kommunista, aki valamely adott kommunista uralommal (pl. a sztalinista stílusú kommunizmussal) szembeszáll és ellene harcol, még nem okvetlenül magának a kommunizmusnak ellenfele, még kevésbé okvetlenül a szabadság vagy a demokrácia híve. Lehet, hogy csak a kommunizmus egyik változatának, pl. a sztalinizmusnak ellenfele, de ugyanazon kommunizmus egy másik változatának (pl. a titoizmusnak, a gomulizmusnak, vagy a nemzeti kommunizmusnak) híve, tehát kommunista, aki nem a szabadság híve, még kevésbé szabadsághős. Rajk épp oly kevésbé szabadsághős és a szabadság mártírja, mint Röhm. A kommunista, aki a kommunizmus egyik változata ellen fellép és harcol természetesen lehet a szabadságfront átmeneti és taktikai segítője, noha nem ez akar lenni, de a szabadság katonájává csak akkor válik, ha nemcsak a kommunizmus egyik változatával fordul szembe, hanem magát a totalista kommunizmust tagadja meg és az emberi méltóságot tisztelő demokrácia mellett tesz nyílt hitet.

¹⁰ Az értekezleten elmulasztottam megjegyezni, hogy nem annyira a magyar nemzet követte Nagy Imrét, mint inkább Nagy Imre követte – eléggé vonakodva – a nemzet ellenállhatatlan forradalmi akarátát.

Ha Nagy Imre kifejezetten megtagadná a kommunista credo-t, és az emberi méltóságot hirdető demokrácia mellett tenne hitet – feleltem – bizonyára bevinném, föltéve, hogy ez szolgálná a fõlszabadítás ügyét. De ha Nagy Imre a kommunizmus hívének vallaná magát, föltétlenül ellene mondanék annak, hogy az emigráns nemzeti reprezentációban neki hely adassék.¹¹ Ismétlem: a nemzeti képviselõ célja a kommunista diktatúra alóli felszabadítás, politikai credója pedig csak az emberi méltóságot tisztelõ demokrácia lehet, a kommunizmus viszont lényegesen és szükségképpen totalizmus. A totalizmus kizárja a demokráciát. A kommunizmusnak mindegyik fajtája – olykor tagadva, olykor nyíltan, de via facti mindig – azt vallja, hogy a kommunisták a közhatalmat és a szabadságjoggal adott hatalmat mások, pl. az u.n. osztályidegenek hasonló szabadságjogainak elkönfiskálására, s egy osztályuralom megteremtésére használhatják.

Nagy Ferenc megjegyezte, hogy más a helyzet azokkal a kommunistákkal, akik demokratikus eszközökkel küzdenek és a többségi elvet elfogadják.

Nem oszthattam Nagy Ferenc megjegyzését. Hiszen: még nem volt olyan kommunista párt, amely uralomra kerülése elõtt ne azt szajkózta volna, hogy demokratikus eszközökkel, a többségi elv alapján akarja a hatalmat kezében venni.

A demokráciának – válaszoltam Nagy Ferenc megjegyzésére – nemcsak formai, alaki, hanem tartalmi követelményei is vannak. A többségi elv a demokráciának egyik formai, alaki követelménye, de nem meríti ki a demokrácia fogalmát. A többségi elv demokratikus elv, de – mint az angol szocialista McDonald megjegyezte – a demokrácia nem a fejek megszámlálásából áll. Demokrácia és többségi elv közé nem lehet egyenlõségjelet tenni. Nem minden rendszer demokratikus, amely a többségi elv alapján jut uralomra. Mellõzve a régmúlt eseteit, a közelmúltban is láttunk egy rettenetes totális diktatúrát, amely a többségi elv hibátlan tiszteletben tartásával jutott a hatalom birtokába. Hitler, mint egy parlamenti többséggel bíró koalíciós kormány kancellárja, kétségtelenül a parlamentáris demokrácia többségi elvének tiszteletbentartásával került uralomra. Ennek ellenére a szociáldemokraták és a nemcsak nevükben keresztény demokraták – igen helyesen – sarkalatosan szembeszálltak a többségi elv tiszteletbentartása mellett hatalomra jutott náci vezérrel és rendszerével. Se nekik, se nekem nem volt akkor a leghalványabb kétségünk sem, hogy Hitler rendszere anti-demokratikus jelenség, gonosz diktatúra és embertelen totalizmus, noha a vezér a többségi elv tiszteletbentartása mellett vette a kezébe a közhatalmat. Ez a példa – fejeztem be – talán elég ellentmondásom indoklására.

Véleményemet senki se támogatta és senki se mondott ellent. Pedig itt alapvetõ elvi kérdésrõl volt szó. A kérdésnek gyakorlati jelentõségét sem lehet eléggé felbecsülni. A ravasz propaganda egyeseket azzal téveszt meg, hogy arra hivatkozik: nem-marxista, sõt anti-marxista és keresztény pártok a szabad világban is koalícióra léptek már kommunistákkal. Miért ne fognánk hát össze velük mi, emigránsok is? A fogalomcsúsztatás azonban nyilvánvaló lesz, ha meggondoljuk, hogy a koalíció csak eszköz valaminõ cél szolgálatában. Az eszközöket pedig mindig a célokhoz kell szabni. (Mondanom sem kell, hogy ez nem a „cél szentesíti az eszközt” erkõlcstelen elve.) Az említett koalícióknak a célja nem országunknak a kommunista diktatúra alóli felszabadítása volt, hanem valami más közjõ, pl. a háborús romok eltakarítása, a gazdasági újjáépítés, stb. A mi emigráns nemzeti reprezentációnknak célja azonban, amelyhez eszközeit is szabnia kell, éppen országunk és népünk fõlszabadítása a kommunista uralom alól. Ez a cél nem túri meg a kommunisták bevetelét a reprezentációba, mert a kommunisták bevétele a reprezentációba olyan eszköz volna, amely ellene mond ennek a célnak.

---

¹¹ A volt kommunisták, általában a totalizmusok volt híveinek problémájával itt nem foglalkozom, de szándékomban áll, hogy másutt összefoglaljam idevágó véleményemet. E fontos kérdés iránt széles körben mutatkozik érdeklõdés, és körötte nem csekély a zûrzavar.

***

A párisi megbeszélések sem vittek közelebb a nemzeti képviselő problémájának megoldásához. Látván a szociáldemokraták makacsságát, merevségét és uralmi törekvését (mi mást bizonyított merevségük éppúgy, mint az ő vezetésük alatt álló Forradalmi Tanácshoz és Képviselőtől való ragaszkodásuk?), valamint a többieknek többértelmű magatartását, értekezleten kívül a kisgazdapártiak és a Közi Horváth-féle csoporthoz tartozók előtt megemlítettem akciónk összehangolásának szükségességét. Se elutasítást, se biztatást nem kaptam. Ezután levelet írtam Pfeiffer Zoltánnak, melyben felvettem a három nagy ellenzéki párt vezetői összefogásának gondolatát.

***

A párisi megbeszéléseken tapasztaltak arra indítottak, hogy véleményemet a nemzeti reprezentációról röviden a nyilvánosság számára is összefoglaljam. Nyilatkozatot adtam az Új Hungáriának, amely a lap 1957. július 26.-i számában jelent meg. Nyilatkozatom a következőképpen szólt:

„A tragikus dicsőségű magyar felkelés és a szabadságharc kinyilatkoztatta, hogy mit akar a magyar nép.

A szovjet kolonializmust s a kommunizmus minden fajtáját elutasítja, és az emberi méltóságot tisztelő demokrácia mellett tör lándzsát.

A nemzeti önrendelkezés jogához ragaszkodik.

Nemzetközi ellenőrzés mellett megtartott szabad, tiszta és befolyásmentes választásokon kíván dönteni életformája felől.

A szovjet haderő azonnali eltávolítását követeli Magyarországról.

Békés szándékainak bizonyosságául kéri a nemzeteket, hogy semleges státusának szándékában segítsék.

A magyar nemzet kinyilatkoztatta, hogy nem kíván uralkodni senkin, de azt követeli, hogy rajta se uralkodjék senki. Kifelé független, befelé szabad Magyarországot akar! Azt akarja, hogy Magyarország magyar ország maradjon!

Nép még sosem harcolt magasabb célokért, tisztább eszközökkel, halálosabb elszántsággal és teljesebb egységben.

A magyar nép erkölcsi nagysága azonban nem ellensúlyozhatta a magyar nép ellen hadat viselő Szovjetunió fegyveres erejének fölényét és a szabad világ megfelelő segítségének hiányát. Az igaz ügy tragikus fordulatot ért.

De ez nem a történelem utolsó szava!

A magyar nemzet a gonosz sorsnak nem adta meg magát. Folytatja ellenállását; harcol igaz céljaiért úgy, ahogy lehet, és a szabad nemzetek szolidaritásában remél. A világ pedig mindaddig a halálos bűn állapotában marad, míg a szovjet gonosztettet jóvá nem teszi.

A magyar nemzet ma nem hallathatja szavát, de szószóló nélkül nem maradhat.

Nekünk, akik mindig Magyarország felszabadulásáért küzdöttünk, akik a magyar nemzetnek a felkelés és a szabadságharc során kifejezett akaratával azonosítjuk magunkat, és akik egykor

valaminő módon megbízást kaptunk a magyar néptől érdekeinek képviselőjére, legkisebb adósságunk, hogy haladéktalanul létrehozzuk azt a szervet, mely a magyar nemzet érdekeinek szószólója lehet a szabad világban.

E szerv hivatása a felkelés és szabadságharc céljainak szolgálata, e célok érdekében a szabad nemzeteknek megfelelő cselekvésre bírása, a külföldre menekült magyarság emberi és nemzeti hivatásának előmozdítása és a szabadság erőnek segítése az emberi méltóság meggyalázói elleni világháborúban.

Ennek az új nemzeti képviselőnek megteremtésében a vezérlő elvek a következők kell legyenek:

1. Amíg a magyar nemzet vissza nem nyeri önrendelkezési jogát, a szabad világban működni kell egy olyan magyar politikai testületnek, amely az önrendelkezési jogától megfosztott magyar nemzet érdekeinek szószólója a szabad világban.
2. Ez a testület abban a pillanatban ipso facto megszűnik, amikor a magyar nemzeti önrendelkezési jogának birtokába jut.
3. E politikai testület hatékony működésének nélkülözhetetlen feltétele, hogy a szabad világ, elsősorban ennek nagyhatalmai legalább erkölcsileg elismerjék és támogassák, mint az önrendelkezési jogától megfosztott magyar nemzet érdekeinek szószólóját.
4. E politikai testület csak akkor léphet föl az említett elismerésnek indokolt igényével, ha a szószólói illetékeseknek az emigrációban elérhető minden lehetséges demokratikus kritériumával rendelkeznek.

Mivel minden politikai hatalom eredeti letéteményese maga a nép, ezért a szószólói illetékeseknek is a népben kell gyökerezniük.

A demokratikus emigrációk több mint százéves történetének konkludens tényei is amellel tanúskodnak, hogy az emigrációkban a szószólói illetékeseknek abban a megbízásban kell gyökerezniük, amelyet a szószólók valamilyen módon magától a néptől nyertek.

A nép – legáltalánosabban szólva – kétféle úton-módon ad képviselői megbízást. Rendes mód, a választás, a rendkívüli mód: a népforrádalom. A forradalomban a nép nem közvetve, nem a pozitív törvények szerint megválasztott képviselőt kereszti, hanem közvetlenül gyakorolja politikai hatalmát; mintegy tettei által ír törvényeket magának. A forradalom egyes személyeit azáltal ruházza fel mandátummal, hogy mint vezetőket tartósan követi őket és rendelkezéseiket.

Az október-novemberi magyar forradalom a rövid idő, a szovjet haderő jelenléte és a Szovjetunió háborús beavatkozása következtében sem a maga új rendjét megszilárdítani, sem a forradalmi népakarat országos megszemélyesítőit ezeknek tartós követésével kétségtelen nyilvánvalósággal kijelölni nem tudta. Mindennek ellenére a magyar nép jelentős forradalmi csoportjai kijelölték vezetőiket, akiket követtek. Ezeknek a forradalomban szerepet játszott jelentősebb csoportoknak vezetőit úgy kell tekinteni, mint a magyar nép egy-egy csoportjának megbízottait.

A nemzeti szószólónak hivatását betöltő új politikai testületnek fundáló elve tehát a magyar néptől – választás vagy forradalmi kijelölés és hozzájárulás által – adott megbízás kell legyen. Ez a fundáló elv, de nem kizárólagos elv.

Ennek a fundáló elvnek gyakorlati alkalmazása során elsősorban azt a tényt kell szem előtt tartani, hogy a magyar nemzet óriási többsége nemcsak a szovjet kolonializmust,

de a kommunizmusnak minden fajtáját is elutasította, és az emberi méltóságot tisztelő demokrácia mellett tett hitet.

5. Szószólói testület, vagy gyakoribb néven: nemzeti képviselő csak egy lehet. Ezt követeli a magyar nemzeti közjó és a szabadság világfrontjának érdeke. Mindkét szempontból káros volna, ha két vagy több testület léphetne fel azzal az illetékeséggel, hogy az elnémított magyar nemzet érdekeinek szószólója legyen a szabad világban. Két vagy több testület tekintélye és befolyása együttesen is minden bizonnyal csak kevesebb lehet, mint az a tekintély és befolyás, melyet egy testületnek már pusztán az a körülmény megad, hogy nincs olyan vetélytársa, amely bármilyen komoly fórum előtt illetékeségének kétségbevonására törekedhetne. A közjónak a parancsoló érdekét azonban egyetlen politikai párt se használhatja kis arra, hogy a saját részvétele áraként a nemzeti képviselőben olyan helyzetet zsaroljon ki magának, mely nem illet meg, s amely a honi politikai színpadnak sem felel meg.

Két nemzeti képviselő is kisebb rossz, mint egyetlen egy olyan, amely nem túrközi, hanem meghamisítja a magyar nép politikai színpadát és közakarátát.

6. A nemzeti képviselőnek teljesnek kell lennie. A teljesség követelményének akkor felel meg, ha – a totális irányzatokat kivéve – minden otthoni jelentős demokratikus politikai párt és irányzat emigrációban élő reprezentációit magában foglalja.
7. A nemzeti képviselőnek a nemzeti egység szervének és kifejezésének kell lennie.

Se egy párt vagy pártok, se valaminő koalíció monopóliuma nem lehet. Nem lehet koalíció, amely a többség jogán a kisebbséget kirekeszti magából, s amely a többség jogán a jelentős, de kisebbségi irányzatokra olyan programot kényszerít, melyet azok – a saját programjuk feláldozása nélkül – el nem fogadhatnak. A nemzeti képviselőben nem érvényesülhet a pártarány merev aritmetikája, noha béke és bölcsesség követelménye marad, hogy se provokatív, se az ország politikai színpadát meghamisító aránytalanságok ne legyenek. Mérséklet, jóakarát, sőt nagylelkűség nélkül, ilyen nemzeti képviselőt létrehozni nem lehet.

8. A nemzeti képviselőnek, elvi és gyakorlati programjában, egységesnek kell lennie.

E program csak pártok és koalíciók felett álló, nemzeti program lehet. Az a program, amelynek akarátában a felkelés és szabadságharc napjaiban a nemzet egységbe forrt. Ez a program nem párt- vagy koalíciós, hanem nemzeti program volt: a demokratikus politikai életnek, a pártok demokratikus versenyének előfeltételeit tartalmazta.

A nemzeti képviselő programja nem prejudikálhat a magyar nemzet később kifejezendő többségi vagy kisebbségi akarátának. A nemzeti képviselő programjában nem való olyan pont, amelyről a magyar nemzet szabad választásokon, a pártok szabad versenyében illetékes dönteni. A nemzeti képviselő főfeladatai közé éppen a népakarát demokratikus kifejezése előfeltételének megteremtése tartozik.

Az egyes politikai pártok és irányzatok azonban az emigrációban is szabadon megvallhatják sajátos programjukat, de ezt nincs joguk rákényszeríteni a nemzeti képviselőre.

9. A nemzeti képviselőnek demokratikusnak kell lennie. Le kell kötnie magát az emberi méltóság tiszteletén alapuló demokrácia mellett.

Nem fogadhatja be soraiba sem a náci, sem a kommunista totalizmusnak híveit.¹²

10. A nemzeti képviseleten belül a személyeket a feladatok ellátására nem párt-szemponatok, hanem a minőségi elv szerint kell kiválasztani. A demokrácia menthetetlenül monokratikus¹³ színvonalra süllyed, ha a mennyiséget a mindig szükségképen kisebbségi minőség fölé helyezi.

Ha az új nemzeti képviselet meg fog felelni ezeknek a követelményeknek, akkor alkalmas lesz magasztos és nehéz, de nem lehetetlen feladata sikeres ellátására. Akkor képes lesz arra, hogy benne maradjon a hazai élet ritmusában és egy legyen a magyar néppel; el fogja nyerni a külföldön élő magyarság százezreinek jóindulatú támogatását; cselekvő közreműködésre tudja majd bírni a külföldi magyarság kiválóságait, akiknek közreműködésére szükség van; s végül a magyar ügy számára meg tudja szerezni a szabad népeknek és vezéreinek sikert biztosító támogatását.

Egy ilyen nemzeti képviselet létrehozása hatalmunkban áll, és a legkevesebb, amit tőlünk a magyar nép és a szabad világ joggal elvár.

A forradalom hagyománya nem a széthúzás, hanem a nemzeti egység.

A széthúzás csökkenti, az egység megsokszorozza erőnket.

A széthúzás meghosszabbítaná, az egység megrövidíti az elnyomás és szenvedés napjait.

Az egység a történeti óra parancsa.

Teljesítsük azt!”

VI.

A new yorki megbeszélések

Az első new yorki értekezleten közöltem, hogy Sulyok, Pfeiffer és én, mint a nagyobb ellenzéki pártoknak otthoni vezetői megállapodtunk, hogy a nemzeti reprezentációt előkészítő megbeszéléseken egymással összhangban fogunk eljárni. Becsületes kooperációra törekszünk, minden nem – totalitárius irányzattal, illetve képviselőikkel. Olyan nemzeti reprezentáció létrehozását akarjuk elősegíteni, amely nem hamisítja meg, hanem becsületesen tükrözi a magyar nép politikai színekét, amely tehát a nemzeti egységnek politikai kifejezése és szerve.

„Azzal a szándékkal veszünk részt a megbeszéléseken, hogy mindent megadunk Önöknek, ami Önöket az igazságosság alapján megilleti, de magunknak nem fogunk követelni mindent, ami nekünk az igazságosság alapján kijár.” A többi nem-kommunista pártokhoz tartozókkal az egyenjogúság alapján kívánunk résztvenni a nemzeti reprezentációban. Ez azonban nemcsak óhajunk, hanem jogunk is, amelyről nem mondunk le. Nem is mondhatunk le, mert ezzel a jogunkkal élni egyben kötelességünk, amely annak következményeképpen hárul reánk, hogy otthon a kommunista rendszer nyílt ellenzékét alkotó pártoknak vezetői voltunk, és e nagy ellenzéki pártok nevünkkel forrtak össze a magyar közvélemény tudatában. A mai értekezleten, amelynek tárgya a magyar nemzetnek a kommunista elnyomás alóli felszabadítását szolgáló nemzeti reprezentáció létrehozása, itt látjuk a kommunistákkal koalícióban állott pártoknak vezetőit és tagjait, valamint az u.n. „Baloldali Blokk” tagjait is, amely a magyar nemzet

---

¹² Nyilatkozatom más helyén lényegében ugyanezt mondom, mikor a „totalis irányzatok” kizárásáról beszélek a nemzeti képviseletből. Implicite ugyanezt mondom nyilatkozatom abban a részében is, amely hangsúlyozza, hogy a nemzeti képviseletnek „az emberi méltóságot tisztelő demokrácia” értelmében kell „demokratikusnak” lennie. Ezzel nyilván eléggé kifejeztem, hogy a totalizmusok híveinek, minők a kommunisták, a náciak a társutasok stb. nincs helyük a nemzeti képviseletben. Ezek után nehezen érthető a „félreértés”, amely – mint megtörtént – nyilatkozatomat azzal vádolta, hogy a társutasoknak és a totalizmus egyéb híveinek nyitott kaput.

¹³ monokrácia: egyeduralom (szerk.)

többségi akarata megerősökölésének parlamenti instrumentuma volt. Nincs azonban jelen az első nagyobb ellenzéki pártnak, a Szabadság (Sulyok) Pártnak vezetője, Sulyok Dezső. Ezért fel kell tennem a kérdést: kapott-e Sulyok meghívót a mai értekezletre, és ha nem, miért?

Több jelenlévő, köztük Kéthly Anna és Nagy Ferenc, azt válaszolta, hogy Sulyok nem kapott meghívót, és pedig azért nem, mert Kéthlyt és Nagyt sértésekkel és igaztalan vádakkal illette. Míg ezekkel kapcsolatban megfelelő nyilatkozatot nem tesz, nem hajlandók tárgyalni vele.

Ennek az állásfoglalásnak – válaszoltam – számunkra elvi jelentősége is van. Ez az állásfoglalás ugyanis egy politikai jogosultság elismerését személyi viszonytól teszi függővé. Ezzel szemben Pfeiffer és az én álláspontom a következő:

Mi a nemzeti képviselet megerősökölését célzó tárgyalásokon, sőt magában a nemzeti képviseletben való részvételi jogosultságunkat is abból a szerepből származtatjuk, amelyet otthon mint nagy ellenzéki pártok vezetői töltöttünk be. Mi kizárólag erre alapítjuk részvételi jogunkat, melynek elismeréséhez ragaszkodunk. Más jogosultságunk nincs. Ajándék jogcímet nem fogadnánk el. Más jogosultság alapján nem is kívánunk résztvenni a tárgyalásokon.

Semmi sem áll tőlünk távolabb, – folytattam – mint az a szándék, hogy bárkit politikuskollégáink közül olyan sértéssel vagy bántó bírálattal illessünk, amelynek következményeképpen nem lenne hajlandó velünk egyazon asztalhoz leülni. De ha mégis ilyen sértéssel vagy bírálattal illetnének valakit, vajjon ez megszüntetné a megbeszéléseken, illetve a nemzeti reprezentációban való részvételi jogosultságunkat, mely egyedül és kizárólag otthon betöltött politikai szerepünkéből származik? A mi állásfoglalásunk tehát az Önök állásfoglalásával szemben világos és elvi jelentőségű.

Egy nagy ellenzéki párt otthoni vezetőjének részvételi jogosultsága a nemzeti reprezentáció létrehozását célzó tárgyalásokon, illetve magában a nemzeti reprezentációban nem függ és nem függhet a többi jogosultsággal bírókkal való személyes viszonyától. Ha ezt az elvet nem ismerik el, sőt ennek az elvnek az ellenkezőjét fenntartják, akkor nekünk nincs módunk a további megbeszéléseken részt venni – mondtam.

Azt felelték, hogy nem személyi sérelemről van szó. Sulyok Dezső Kéthly Annának és Nagy Ferencnek pártjait illette igaztalan és hamis vádakkal, és amíg ezeket vissza nem vonja és jóvá nem teszi, nem hajlandók vele tárgyalni.

Válaszom a következő volt: Egy nagy ellenzéki párt vezetőjének említett részvételi jogosultsága nem függ és nem függhet a többi résztvevők pártjaival szemben gyakorolt mégoly igaztalan vagy hamis bírálattól sem. Csak totális diktatúrákban és csakis a hatalomgyakorlók szokták kijelölni politikai ellenfeleiket. Demokrációkban csak politikai barátainkat választhatjuk meg, ellenfeleinket nem.

Most azt hangoztatták, hogy Sulyok ellen a fő kifogás abban áll, hogy az 1945-47-es rendszert illette olyan hamis bírálattal, amivel a magyar nemzet érdekeinek is ártott. Míg ezeket vissza nem vonja, nem hajlandók vele tárgyalni. Az egyik szociáldemokrata résztvevő, név szerint Brunauer Sándor, azt kifogásolta, hogy Sulyok az 1939-es, háború körüli parlamentben helyet foglaló szociáldemokratákat német kémeknek minősítette.

Ezt feleltem. Egy nagy ellenzéki párt vezetőjének az említett testületekben való részvételi jogosultsága nem függ és nem függhet attól az igaz, vagy hamis, jó vagy rosszindulatú bírálattól vagy vádtól sem, amelyet a többi jogosult résztvevőnek pártjai vagy az u.n. 1945-47-es rendszerrel szemben gyakorolt, illetve emelt.

Nyomatékosan felhívtam a jelenlévők figyelmét azokra a veszélyekre és károokra, amelyek előállának, ha meggondolatlanul a rekriminációk¹⁴ útjára lépnek. Pfeiffer, Sulyok, és én – mondtam – komolyan elhatároztuk, hogy nemzeti közérdekből cezurát húzunk múlt és jelen közé, fátyolt borítunk a múltra, nem élünk a rekrimináció jogával és a múlt bolygatását hazatérésünk idejére halasztjuk. Mi szeretnénk ennél a komoly elhatározásunknál megmaradni. Arra kérem Önöket, ne tegyék ezt lehetetlenné. Ha Önök a személyüket, pártjukat, vagy a 45-ös rendszert ért igaz vagy hamis állításokért magyarázatokat követelnek másoktól, akkor arra fognak kényszeríteni másokat, hogy ők is magyarázatokat követeljenek olyan magatartásokért és nyilatkozatokért, amelyek nem a személyüket, pártjukat, vagy politikai rendszereket, hanem a magyar nemzet legmagasabb közérdekeit, legszentebb nemzeti hagyományainkat és a magyar nemzet erkölcsi ellenállását megtestesítő személyiséget érintették. Kérve kérem Önöket, ne lépjenek erre a veszélyes lejtőre, ne húzzák fel meggondolatlanul a rekriminációk zsilipjét. Ez sem az Önök jól felfogott érdekében, sem közérdekben nem áll. Pfeiffer hasonló érveket hozott fel.

A velünk szembenállók azonban makacsul ragaszkodtak ahhoz, hogy Sulyok részvételi jogosultságának elismerése Sulyok megfelelő nyilatkozatához köttessék. Felkértek, hogy idevágó üzenetüket adjam át Sulyok Dezsőnek, hátha – mint valaki mondta – ő hajlandó megfelelő nyilatkozatot tenni. Miután pontosan azt akartam közvetíteni, amire kértek, és az üzenetet nem a „saját szavaimmal” óhajtottam átadni, ragaszkodtam ahhoz, hogy az üzenetet lediktálják. Az üzenet így szólt:

„Kéthly Anna és Nagy Ferenc személyi elégtételre nem tartanak igényt. Sulyok az 1939-es évek körül a háborús parlamentben résztvevő szociáldemokratákat német kémeknek minősítette. A 45-ös események megítélésében tévedett, a 45-ös rendszert és intézményeit részben igaztalanul, részben túl szigorúan ítélte meg. Mindaddig, amíg e kérdésekben kielégítő nyilatkozatot nem tesz, a vele való együttműködést nem látják lehetségesnek.”

Ezt a szöveget kétszer felolvastam a jelenlévőknek, hogy semmi kétség se maradjon pontosságára felől.

Valaki megjegyezte, hogy Sulyok ellen a Bizottnmány Végrehajtó Bizottsága egy határozatot hozott, amelynek következtében Sulyok elvezette végrehajtóbizottsági tagságát. Akkor nem tiltakoztam, magatartásom tehát következetlen.

Örültem, hogy ez a kérdés felmerült, mert módot adott egy tévedésnek megcáfolására. Amikor a Bizottnmány Végrehajtó Bizottsága – mondtam – a szóban forgó határozatot hozta, én még nem voltam végrehajtó-bizottsági tag, a határozathozatalban tehát nem vehettem részt. Abban az időben Sulyokkal rossz viszonyban voltam. Ez azonban nem akadályozott abban, hogy a Bizottnmány elnökéhez intézett hosszabb levélben tiltakozzam a határozat ellen, amelyet helytelennek tartottam. Nem egy személlyel, hanem személytől függetlenül a tárgyi igazsággal szolidarizáltam¹⁵ magam. Ugyanezt teszem most is. Magatartásom tehát következetes.

Pfeiffer és én közöltük a fenti üzenetet Sulyokkal Sulyok válasza, melyet a legközelebbi megbeszélésen adtam át, szó szerint a következő volt: „Sulyok Dezső nemzeti közérdekből minden ellentétet félretett és félretesz. Hajlandó a kölcsönös, loyális és egyenjogú együttműködésre. Ezért is hajlandó eltekinteni bizonyos kérdések előzetes nyilvános tisztázásától. Ezek a kérdések a koalíció pártjainak és vezető személyeinek a magyar nemzet közjává érintő nyilatkozataival és cselekedeteivel kapcsolatosak. Hajlandó találkozni Kéthly Annával és Nagy Ferencsel, és meg van győződve, hogy ilyen, hatszemközti megbeszélésen hamarosan konszenzusra jutnának.”

---

¹⁴ rekrimináció: vádaskodás, viszontvád (szerk.)

¹⁵ szolidarizál: szolidaritást vállal

Sulyok csaknem félszáz olyan kérdést ismertetett Pfeifferrel és velem – az üzenet kiegészítéseképpen – azok közül a kérdések közül, amelyeknek előzetes és nyilvános tisztázását kívánhatja, ha Kéthly Anna és Nagy Ferenc a rekriminációk útjára akarnak lépni. E közel félszáz kérdés közül csupán néhányat adtam elő az értekezleten, mint Sulyok üzenetének egy részét. A többi közt a következőket: a szociáldemokrata és a kommunista párt közös listája az 1945-ös fővárosi választásokon; a kisgazdapárt egyes vezetői, valamint a kommunista párt és a többi koalíciós párt közötti megegyezés, amely szerint a koalíciós pártok a kommunistákkal közös listával vesznek részt az 1945-ös országos választásokon, amely szándék megvalósulását a Kisgazdapárt más vezető tagjai, köztük Sulyok és Pfeiffer, akadályozták meg; Sulyok, Pfeiffer és mások kizárása a Kisgazdapártból és ennek háttere és indoklása; a Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt által létesített u.n. Baloldali Blokknak célja és konkrét szerepe a kommunista diktatúra megteremtésében; a Riesz igazságügyminiszterhez intézett Mindszenty levélnek meghamisított szövegben való közzététele és ezzel kapcsolatban a koalíciós kormány szerepe és felelősége a Bíboros elleni rágalomhadjárat és hajszá elindításában; a szociáldemokrata állásfoglalás, amely visszautasította és megbélyegezte Sulyoknak a magyar állam semlegességét indítványozó javaslatát, stb.

Sulyok válasza után sem tudtunk közös nevezőre jutni. Hangsúlyoztam, hogy minden kísérlet sikertelen fog maradni, amely a közismert szalámitaktikát az ellenzéki pártvezetők egységével szemben akarja alkalmazni.

Pfeiffer hivatkozott arra, hogy a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselői meghívta Sulyok Dezsőt egy értekezletére, amelyen Sulyok megjelent, sőt több indítványt is tett, melyet elfogadtak. Ugyancsak néhány nappal ezelőtt Kéthly résztvett egy szűkkörű vacsorán, amelyről előre tudta, hogy Sulyok is ott lesz. A vacsorán Sulyok mellett ült és vele órákig barátságosan beszélgetett. Most pedig nem hajlandók tárgyalni Sulyokkal, míg megfelelő nyilatkozatot nem tesz. Mi történt közben? Egy természetes dolog: a három nagy ellenzéki párt otthon vezetője, Sulyok, Pfeiffer és én megállapodtunk, hogy a tárgyalásokon összhangban fogunk eljárni.

Kéthly megjegyezte, hogy akkor még (t.i. mikor Sulyokkal együtt volt), nem tudott Sulyoknak kifogásolt állításairól.

Az értekezlet végül is hajlandóságot mutatott arra, hogy a Szabadság (Sulyok) Párt a megbeszéléseken képviselve legyen, de nem Sulyok, hanem egy más párttag által. Pfeiffer és a magam nevében eleve tiltakoztam az ellen, hogy már a volt pártvezetőket is koalíciós és emigráns ellenfelek vagy a vetélytársak jelöljék ki. A Szabadságpárt képviselőjére Sulyok illetékes – mondtam. Amint az emigrációban nem lépnek elő a tisztviselők és nem választanak országgyűlési képviselőket, éppen úgy a pártok képviselőjére illetékes pártvezetők sem, akiket nem emigránsok, hanem otthoni párttagjaik választottak, és akik nem emigráns alakulatokat, hanem otthoni pártjaikat képviselik. Az emigráns politikai mezőnyben mindenki az, ami otthon volt, amivé otthon választották. Ettől az emigráns képviselői elvtől nem tágítunk.

Megállapodtunk a következőben: a Szabadság (Sulyok) Párt részvételi jogosultságát elismerik. Ami Sulyok személyét illeti, a döntést az értekezlet végére halasztjuk.

Pfeiffer és én kijelentettük, hogy a megbeszéléseken továbbra is részt veszünk, de végső hozzájárulásunkat az értekezleten esetleg kialakuló megegyezésekhez is ennek a kérdésnek eldöntésétől tesszük függővé.

A new yorki értekezlet fő tárgya az u.n. „alkotmánytervezet”¹⁶ megvitatása volt. Az alkotmánytervezetet a Forradalmi Tanács tagjai készítették, maguk közt megvitták és

---

¹⁶ „Alkotmány”-ról és „alkotmánytervezet”-ről beszélni természetesen az emigráns túlzások közé tartozik. Szerényebb kifejezés igazabb és méltóbb volna. Az „alkotmánytervezet” készítői és elfogadói azonban másképp

elfogadták. Volt három kisebbségi vélemény. Egyik Kővágó Józsefé, aki a főtitkári intézményt elutasította, a Politikai Bizottság módosítását, a Nagytanácsban pedig működő bizottságok létesítését kívánta; a másik Király Béláé, aki a szabadságharcosoknak kívánt előnyösebb kezelést; a harmadik Hajdú Németh Lajosé, aki a főtitkári intézményt ellenezte. Egyébként azonban az előterjesztett alkotmánytervezet az ő javaslatuk is volt. Pfeiffer és én nem vettünk részt az alkotmánytervezet előkészítésében, se előzetes megvitatásában. Azt néhány nappal az értekezlet előtt kaptuk meg.

Kéthly Anna kijelentette, hogy a szociáldemokraták messze elmentek a kompromisszumok terén, míg megszületett az alkotmánytervezet, amely „nem ultimátum”, a rajta „stiláris és nem lényeges változtatások” lehetségesek.¹⁷

Az alkotmánytervezet vitája napokig tartott. Tengeri kígyóvá dagadna ez az ismertetés, ha részletesen előadnám az alkotmánytervezet körül kifejlődött vitákat. Nem teljes, de igaz és jellegzetes lesz a kép, ha csak az alábbiakra szorítkozom.

Mindjárt a vita elején bejelentettem, hogy Pfeiffer és én az alkotmánytervezetet a maga egészében tartjuk elhibázottnak és rossznak, noha vannak egyes pontjai, amelyekkel lényegében egyetértünk. Ezért az alkotmánytervezetet a maga egészében elutasítjuk. Szándékunk új alkotmánytervezetet elkészíteni és előterjeszteni, ha erre idő és mód lesz.

Megegyeztünk azonban néhány kérdésben. Így például mindnyájan elfogadtuk az „otthoni illetékesség” elvét, vagyis azt, hogy az egyes politikai irányzatok képviselőire az emigrációban azok illetékesek, akik az irányzatokat otthon képviselték. Politikai képviselő tekintetében az emigrációban mindenki az, ami otthon volt. Ha pl. egy pártnak vagy egy szervezetnek a vezetője ma nem él emigrációban, annak képviselőire elsősorban az emigrációban élő legmagasabb tisztségviselő az illetékes. Emigráns klikkek nem nullifikálhatják az otthoni legális kijelölést. Megegyeztünk abban is, hogy a nemzeti reprezentáció hármas tagozódású lesz: a/ Nagytanácsnak nevezett legszélesebb körű testület, b/ Politikai Bizottság c/ Intéző Bizottság. De már a politikai bizottság kérdésében nem jött létre teljes megegyezés; Pfeiffer és én az Intéző Bizottságról és a főtitkári intézményről szóló szakaszt sem fogadtuk el. A főtitkári intézmény törlését kívántuk. Az alkotmánytervezet legtöbb paragrafusát még módosított formájában sem fogadtuk el. Pfeiffer és én csaknem minden paragrafusnál ellenvetéssel, módosító vagy ellenjavaslattal éltünk, de csaknem minden javaslatunkat elutasították.

Pfeiffer megjegyezte, hogy a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselője téves név. Mi nem a szabad, hanem a fogoly Magyarországot képviseljük. Egy szabad Magyarországnak nincs szüksége emigráns képviselőre; ezt törvényes államszervei illetékesek képviselni. Országunkat azért akarjuk „fölszabadítani”, mivel nem szabad, hanem szovjet-kommunista fogoly. „Két ember állítja – mondta Pfeiffer – hogy Magyarország szabad; Kádár Budapesten és Hruscsev Moszkvában.” A Vasfüggöny mögött nemzetek nemzetközi testülete is „Rabnemzetek”-nek nevezi magát.

Ebben a kérdésben sem engedtek, ragaszkodtak az általuk választott téves névhez.

Az alkotmánytervezet „nagytanácsról” (supreme council, Supreme Soviet), „politikai bizottságról” (Politburo), stb-ről beszél, - mondtam. Magyar emigránsok vagyunk; a kommunizmus ellen küzdünk; magyar felszabadítást és demokráciát akarunk; magyar emigráns és demokratikus hagyományaink vannak. A kossuthi emigráció egy demokratikus nomenclaturát is ránk hagyott. Miért részesítjük hát előnyben a kunbélai nomenclaturát a

---

éreztek. Az ő szülöttükről van szó, melynek ők adták a nevet. Az egyöntetűség kedvéért követem az ő szóhasználatukat.

¹⁷ Ezt Kéthly nem az értekezleten, hanem egy másik összejövetelen mondta, ahol az értekezletek résztvevői csaknem mind jelen voltak.

kossuthlajosi nomenclaturával szemben? – kérdeztem. Miért nem használjuk a kossuthi emigráció patinás magyar kifejezéseit? – fejeztem be.

Ragaszkodtak a szovjetszerű kifejezésekhez.

Helyesltem, hogy az u.n. „nagytanács”-ba be akarnak hívni olyanokat is, akik a reprezentációnak se törvényhozói, se forradalmi jogcímen nem lehetnének tagjai, de érdemeket szereztek az emigrációs tevékenység terén. Minél több képességes közéleti embert – mondtam – kell munkánkba bekapcsolnunk és illik az érdemeket is tisztelni. Ez a szakasz lehetővé teszi olyan férfiak bekapcsolását, mint pl. Bakách Besseney György, Fábíán Béla stb. – mondtam. Mi – felelték nevetve – nem őrájuk gondoltunk, hanem olyan személyiségekre, mint pl. Bruanauer Sándor.

Ennyit a kisebb részletekből a vita jellemzésére.

A legjellemzőbb az a vita volt, amely a nemzeti képviselet programmja körül fejlődött ki. Az alkormánytervezet harmadik szakasza „Alapelvek” címszó alatt a következőket mondja: „A Szabad Magyarország Nemzeti Képviselete az 1956 októberi forradalom eszméit vallja és vállalja. 1./ Az ország függetlensége, a szabadságjogok biztosítása. 2./ Parlamentáris kormányzat. 3./ Köztársasági államforma. 4./ Semlegesség minden katonai szövetséggel szemben. 5./ Az 1945-ös földreform. A magángazdálkodás biztosítása, bányák, kulcsiparok és nagybankok köztulajdonban tartásával.”

A szakaszt sem Pfeiffer, sem én nem fogadtuk el.

Az emigráns nemzeti képviselet célja – mondtam – azoknak az előfeltételeknek a kivívása, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a magyar nép szabadon dönthessen sorsáról. A képviselet tehát nem vághat elébe a nép szabad határozatának, nem prejudikálhat olyan programmpontok tekintetében, amelyekről kizárólag a választók jogosultak dönteni tiszta, szabad és befolyásmentes választásokon, a pártok egyenjogú versenyében. A szakasz ilyen programmpontokról is nyilatkozik, ezért nem fogadom el.

A szakasznak azonban egyéb hibái is vannak. Megemlíti a szabadságjogokat, címszóként. Van olyan alkotmány, amely a szabadságjogokat ilyen általánosságban sem említi? A szakaszban benne van, ami egy marxista pártot talán kielégíthet, de hiányoznak belőle fontos programmpontok, amelyek más politikai és világnézeti irányzatok igényei egy közös programmal kapcsolatban. Ez is mutatja, hogy helyesebb mellőzni azt, ami a nemzeti egység szervének, az emigráns nemzeti képviseletnek a programmján kívül esik. A szakasznak a köztulajdonbavételről szóló része még az otthoni államosításról szóló törvényeknél is kevesebbet mond, pl. a kártérítésről egészen hallgat. Jól tudom, hogy nem mindenki marxista, aki valaminő köztulajdonbavételt kíván. A keresztény politika híve is kívánhatja bizonyos gazdasági intézmények és természeti kincsek köztulajdonbavételét, föltéve, hogy ezt a gazdaságosság és a közjó parancsoló érdeke igazolja. De: idevágó programját világosan kell meghatározni, és pl. – bármilyen „kényes” kérdés – nem hallgathat a kártérítés kérdéséről.¹⁸

---

¹⁸ Az értekezleten nem mondtam, de itt megjegyzem a következőket: Az 5. pont így szól „A magángazdálkodás biztosítása, bányák, kulcsiparok, és nagybankok köztulajdonban tartásával.” Ez a mondat úgy is érthető, hogy az alkotmánytervezet a bányák, nagybankok és kulcsiparok kivételével a gazdálkodás többi területét a magángazdálkodásnak adja át. Az Államvasutak, a Beszkárt és még egész sor gazdasági intézmény azonban se nem bánya, se nem nagyban, se nem kulcsipar. Ezeket vissza akarják bocsátani a magángazdálkodás kezébe? Nyilván nem. A szakasz fogalmazása tehát olyan értelmezést enged meg, amely az alkotmánykészítők szándékával ellenkezik. Szabad egy „alkotmány”-ba ilyen pongyola programot beállítani?

Az kormánytervezet 3. szakaszából hiányzik a kommunizmus kifejezett (és nemcsak bennfoglalt) elutasítása, ami feltűnő egy olyan szervezet esetében, amelynek fő célja éppen a kommunizmus alóli felszabadítás szolgálata.¹⁹ A szakasz egyszerűen rossz.

A köztulajdonbavételről szóló rész nyilván azért került az kormánytervezetbe, mert szerzői és elfogadói ellensúlyozni akarták azt a hazug kommunista propagandát, amely a monopolkapitalizmus bevezetésének és valamennyi államosítás egyszerű „visszacsinálásának” szándékát fogja ránk. Ezt azonban ilyen rossz szakasz nem szolgálja. És ezt nem úgy kell ellensúlyoznunk, hogy az államosítással kapcsolatos véleményünket a nemzeti képviselet alkotmányába iktatjuk, mert ez oda nem való. Ezt azzal lehet ellensúlyoznunk, hogy 1./ világosan kijelentjük, hogy ezekben a kérdésekben is a nép fog dönteni szabad választásokon és nem a nemzeti képviselet vagy mások,²⁰ 2./ Az otthon politikai irányt jelölő emigráns személyek és pártcsoportok – függetlenül a nemzeti képviselettől – nyilatkozatot vagy kiáltványt adnak ki, amelyben ezekről a kérdésekről leszögezik a maguk álláspontját. Én szívesen vennék részt egy ilyen, a kommunista hazugságokat ebben a tekintetben is megcáfoló nyilatkozat vagy kiáltvány kiadásában. Nekem nem kell revideálnom otthoni álláspontjaimat.²¹

Pfeiffer nyomatékosan érvelt az államosítási szakasz ellen. A paragrafus többi részéről azt mondta, hogy kevesebbet tartalmaz, mint az 1956-os köztársasági törvény, amely bizonyos alapvető emberi jogokat felsorol.

Két indítványt tettem, amelyeket Pfeiffer és Varga Béla is magáévá tett. Egyik indítványom arra az esetre szólt, ha elismerik, hogy olyan kérdések, amelyekben kizárólag a választók jogosultak dönteni, szabad választásokon, nem valók a nemzeti képviselet programjába. Erre az esetre azt javasoltam, hogy a 3. paragrafus a következő szöveggel helyettesíttessék:

„A nemzeti képviselet nem pártok és csoportok koalíciója, hanem a nemzeti egység szerve. Ezért: a/minden otthoni jelentős demokratikus pártot és irányzatot az egyenjogúság alapján foglal magában; b/ programja nem koalíciós, hanem pártok felett álló, nemzeti program, amely a független Magyarország demokratikus életének kül- és belpolitikai előfeltételeit tartalmazza, és amelynek akaratában 1956 októberében a magyar nemzet egységbe forrt. A nemzeti képviselet programja nem prejudikálhat olyan kérdésekben, amelyekről kizárólag a szavazók illetékesek dönteni, szabad választásokon.

„A nemzeti képviselet tehát, az októberi forradalomban megnyilvánult népakaratnak megfelelően:

---

¹⁹ Egy ilyen szervezet programjának megfogalmazásánál tekintetbe kell venni, hogy a kommunisták sokszor a demokrácia és a haladás nomenklaturáját használják, noha a kommunista rendszer a világ legreakciósabb és leghaladásellenesebb rendszere. Ennek következtében megfelelő fogalmazással kell minden „félreértést” elhárítani. Különösen vonatkozik ez egy anti-kommunista testületre.

²⁰ A nép vagy a kommunista hazugságokat hiszi el, vagy nekünk hisz. A nép többsége bizonyos köztulajdonbavételeket vagy akar, vagy nem. Ha a nép nekünk nem hisz, cáfolatunk semmit sem ér. Ha a nép nekünk hisz, és a nép többsége köztulajdonbavételt akar, akkor a legnagyobb megnyugtatót az államosításokkal kapcsolatos kommunista hazugságok tekintetében is azzal adhatjuk neki, ha kijelentjük, hogy az államosítások ügyében a szabad népakarat fog dönteni. Ha viszont a nép többsége az ellenkező véleményen van, akkor kit akarunk megnyugtítani? A kisebbséget? Miről? Hogy a többséggel szemben a kisebbség fog érvényesülni? Ez nem volna demokratikus. Azt azonban, mint személyek vagy pártok, leszögezhetjük, hogy mi a mi véleményünk ezekben a kérdésekben, természetesen hozzátéve, hogy majd a nép többsége dönt és nem mi, vagy mások. A nemzeti képviselet programjába azonban se párt- se koalíciós program nem való, mert a nemzeti képviselet pártok felett álló, nemzeti programot kell, hogy képviseljen, mert a nemzeti egység szerve és kifejezése.

²¹ Akart félreértésekkel szemben megjegyzem, hogy az államosításokkal, illetve a köztulajdonbavétellel, s általában a gazdasági renddel kapcsolatban ma is azt vallom, amit otthon vallottam. Szívesen bocsátkoznék nyílt vitába arról, hogy a forradalomnak a köztulajdonbavétellel kapcsolatos programja kit igazolt: engem-e, aki álláspontommal annak idején meglehetősen egyedül állottam, vagy a koalíciós pártokat, kik az én álláspontomat lehurrogták?

- 1./ elutasítja a szovjet kolonializmust és a kommunizmusnak minden fajtáját;
- 2./ követeli a szovjet csapatok kivonulását Magyarországról;
- 3./ követeli a magyar nemzet önrendelkezési jogának helyreállítását;
- 4./ követeli, hogy a magyar nemzet nemzetközi ellenőrzés mellett megtartott, szabad, tiszta és befolyásmentes választásokon dönthesse életformája felől;
- 5./ az emberi méltóságot tisztelő demokrácia mellett tesz hitet;
- 6./ előmozdítja a magyar nemzetnek a magyar állam semlegességére vonatkozó törekvését katonai szövetségekkel szemben.

A nemzeti képviselő ki akarja venni részét a szabad világ küzdelméből, hogy a zsarnokság mindenütt megszűnjék és az emberi méltóságnak megfelelő, békés élet uralkodjék a földön.”

Másik indítványom arra az esetre szól, ha az első elutasítják és ragaszkodnak ahhoz, hogy bizonyos programkérdésekről az alkotmány is nyilatkozzék. Ebben az esetben – mondtam – helyesebb a programköveteléseket jogokként formulálni és felsorolni. Javaslatom a forradalmi követeléseket is jogok formájába öltöztette. Ez a javaslatom a 3. szakaszt a következő szöveggel kívánta helyettesíteni:

„A nemzeti képviselő a kifelé független, befelé szabad Magyarorszáért küzd. A nemzeti képviselő – mint az októberi forradalomban megnyilvánult népakarat szószólója is – elutasítja a szovjet kolonializmust és a kommunizmusnak minden fajtáját; követeli a magyar nemzet önrendelkezési jogának helyreállítását és a szovjet csapatok kivonulását Magyarországról; követeli nemzetközi ellenőrzés mellett szabad, tiszta és befolyásmentes választások megtartását, hogy a magyar nemzet maga határozhassa meg életformáját; arra törekszik, hogy a magyar állam semlegességét katonai szövetségekkel szemben elismertesse és ennek nemzetközi biztosítékait megszerezze.

A nemzeti képviselő az októberi forradalomban kifejezett népakarattal összhangban és az emberi méltóságot tisztelő demokrácia huszadik századi követelményeinek megfelelően, hitet tesz a forradalom reformtörekvései és az emberi jogok mellett.²² E reformtörekvések, emberi és állampolgári jogok főbbjei a következők: 1. a jog a léthez; 2 a jog a személyes szabadsághoz és ahhoz, hogy minden személy a maga uraként vezethesse saját életét; 3. a jog ahhoz, hogy az ember minden körülmények között személyként, emberi méltóságának megfelelő módon kezeltesék és ne pusztán individuumként vagy a társadalom „alkatrészeként”; 4. jog az emberi élet szellemi és erkölcsi tökéletesítésének és az anyagi jólétnek kereséséhez; 5. a jog a vallás szabad megválasztásához, megvallásához és a személyes és közös vallási kultusz gyakorlásához; 6. az egyházak és a vallási közösségek joga az államtól független önkormányzathoz, igehirdető, megszentelő és belső kormányzó tevékenységük szabad és befolyásmentes gyakorlásához; 7. a jog az oktatás és a nevelés szabadságához; 8. a jog a tanulás szabadságához; 9. az egyházak községek és szülői közösségek joga iskolák és nevelőintézmények létesítéséhez; 10. a jog a szabad párválasztáshoz, a házasodáshoz és a családalapításhoz; 11. a család joga ahhoz, hogy a társadalom tiszteletben tartsa nem az állam

---

²² Az emberi jogoknak időnként újra-fogalmazását, sőt szaporítását szükségessé teszi az emberiség haladása, erkölcsi és jogi tudatának tágulása, tisztulása és gazdagodása, s nem utolsó sorban azok az új sértések, melyeket a jogok ellen elkövetnek. Régóta szükséges az emberi jogok újra-fogalmazása és szaporítása, főleg azok miatt az új sértések miatt, amelyeket az emberi jogok ellen a totalizmusok, a kommunizmus különösen, elkövettek és elkövetnek. Itt az emberi jogoknak olyan fogalmazást igyekeztem adni, illetve az emberi jogoknak olyan megfogalmazásait válogattam össze, amelyek mintegy választolnak a kommunista jogsértésekre. – Különben: a politikai emigrációnak egyik igen fontos feladata lett volna, melyet nem teljesített, hogy az emberi jogoknak ezt a kommunista jogsértésekre reflektáló újra-fogalmazását elvégezze, és a világ köztudatába bevigye. ezt, persze az emigráns-politika „realistái” mélyen lenézik, mint „elméletieskedést”.

jogán, hanem a természetjogon alapuló alkotmányát; 12. a jog a testi épséghez; 1. a jog a magántulajdonhoz, nemcsak a személyes tulajdonhoz; 14. minden állampolgár joga ahhoz, hogy cselekvően résztvegyen a politikai életben, különösen a jog az egyenlő és általános választójoghoz; 15. a nép joga, hogy az állam alkotmányát megállapítsa, és önmaga kormányzásának formáját meghatározza; 16. a jog a gyülekezéshez és egyesüléshez, a szabad politikai pártalakításhoz és politikai iskolák alapításához, amelyet egyedül a közjónak független bíróság által megállapított szükségességei korlátozhatnak; 17. a szabad vizsgálódás és a szabad vita joga, a szólás és a sajtószabadság joga; 18. a jog a politikai egyenlőséghez és minden állampolgár egyenlő joga az államon belül a szabadságjogokhoz és a jogbiztonsághoz; 19. mindenkinek egyenlő joga a független bírói hatalom biztosítékaihoz; 20. mindenkinek egyenlő belépési lehetősége a közszolgálatokba és mindenkinek egyenlő joga, hogy szabadon hozzáférhessen minden hivatáshoz; 21. jog a munkának, a munkahelynek és a lakóhelynek szabad megválasztásához; 22. mindenkinek egyenlő joga szakszervezetek és hivatási – foglalkozási csoportok szabad alakításához; 23. a szakszervezetek, a dolgozó közösségek, a hivatási-foglalkozási, társadalmi, gazdasági és területi csoportok joga a szabad egyesüléshez és autonómiához; 24. a jog a munkához; 25. a jog az igazságos munkabérhez; 26. a jog az együttes tulajdonhoz és ahol a munkabérrendszert részesedési rendszer pótolja vagy kiegészíti, a jog a vállalat együttes vezetéséhez; 27. a jog a munkánélküli biztosításhoz, a betegségi és öregségi ellátáshoz, általában a szociális biztonsághoz; 28. a jog ahhoz, hogy – a közösség lehetőségeitől függően – mindenki költségmentesen bírasson egy részt a civilizáció elemi – akár anyagi, akár más – javaiból; 29. a jog a szabad gazdasági kezdeményezéshez; 30. a jog ahhoz, hogy a természeti kincsek és bizonyos gazdasági intézmények – köztük a nagybankok és a kulcsiparok – köztulajdonba vétessenek, illetve tartassanak, amennyiben ez a gazdaságosság és a közjó parancsoló érdekében áll; 31. a jog a kártalanításhoz, legalább az egzisztenciális jövedelmet biztosító vagyont mértékéig és a legfeljebb a közjó teherbírásáig; 32. a nép javát szolgáló intézmények joga a kártalanításhoz közérdekű működésük biztosításának mértékéig; 33. jog a kis- és közép-magántulajdon helyreállításához; 34. az 1945-ös földreform során földhöz jutottak joga ahhoz, hogy jutott földjeiket magántulajdonként bírassák, illetve magántulajdonukba visszavehessék.

A nemzeti képviselő részét vesz a szabad világ küzdelmében, hogy a zsarnokság megszűnjék és az emberi méltóságnak megfelelő, békés élet uralkodjék a földön.”

Mindkét indítványomat elutasították. Az egyik elutasító érv úgy szólt, hogy az alkotmánytervezet eredeti 3. szakasza semmi egyéb, mint a forradalom programjának összefoglalása, azon tehát nem lehet változtatni, a másik elutasító érv szerint indítványom egy keresztény párt programját foglalja magában.²³

Jónás Pál külön is felszólította a Közi Horváth-féle kereszténydemokrata csoporthoz tartozó Hajdú-Német Lajost, hogy nyilatkozzék félreérthetetlenül: elfogadja-e az előterjesztett alkotmánytervezet eredeti harmadik szakaszát?” „Igen” – felelte Hajdú-Németh.

Jónás ezzel nem elégedett meg; ellenpróbát akart. Azt kérdezte Hajdú-Némethről: „Barankovics valamelyik indítványát elfogadod-e?” „Nem!” válaszolta Hajdú-Németh.

---

²³ Ott nem tettem, de itt megjegyzem, hogy első indítványomban semmi sincs, ami vallásra vagy egyházra vonatkozó programként magyarázható, mégis elutasították. Második indítványomban pedig az egyházakat és általában a vallást illetően egyetlen olyan jogot sem említek, amelyet a munkáspárt-kormányozta Angliában is, vagy az egyházat és az államot hivatalosan elválasztó Amerikában és még egész sor szabad világbeli országban el ne ismernének – és amelyek mellett a magyar nép óriási többsége 1945 után nyilvánvaló módon meg nem nyilatkozott.

Pfeiffer azt indítványozta, hogy a „köztársasági államforma” után vétessék be zárójelben: „1946. I. törvénycikk.” A kiegészítést Pfeiffer azzal indokolta, hogy ez a köztársaságról szóló törvénycikk bizonyos alapvető emberi jogokat is felcserél.²⁴

Az indítványt elutasították.

Pfeiffer azt indítványozta, hogy a harmadik szakasz 5. pontja egészítsék ki a következővel: „a magántulajdon tiszteletbentartása.”

Hosszabb vita után ezt a indítványt s elutasították.

A vita során a szociáldemokraták zárkóztak el a legmakacsabbul Pfeiffer és az én indítványaim elfogadása előtt. Kővágó József többször velünk tartott. Olyakor Király Béla is minket támogatott. Varga Béla keveset volt jelen és igen kevészer szólalt fel a megbeszéléseken; - mint már mondtam – a programra vonatkozó indítványomhoz csatlakozott, s a „honi kompetencia” elvét is képviselte, a többiek azonban az alkotmánytervezettel kapcsolatos vitában végső soron, híven követték a szociáldemokraták által diktált álláspontokat. Ezeknek a nem-marxistáknak magatartására többféle magyarázat kínálkozik: nem veszem el a kenyerüket, majd előadják ők maguk, ha azt hiszik, hogy kielégítő magyarázattal tudnak szolgálni. Egy dolog nyilvánvalóvá vált: ezt a nem-marxista többséget a közös szervezethez (a Forradalmi Tanácshoz és a vele összeforrt Képviselőtörvényhozáshoz) való tartozás a szociáldemokrata akarat követésére bírta, olyan sarkalatos elvi kérdésekben is, amelyekben a tranzigálást²⁵ az „egység” érdekével sem lehet igazolni. A vita során tapasztaltak után sem Pfeiffer, sem én nem láttunk reményt arra, hogy ez a nem-marxista többség érvényesíteni fogja a maga – feltehetően – nem-marxista belső meggyőződését, amíg a saját maga teremtette, marxista dominációjú Forradalmi Tanácsnak és a hozzá tartozó Képviselőtörvényhozásnak foglya marad. Ezt a kötöttséget feloldhatták volna, ha a Forradalmi Tanácsból és a Képviselőtörvényhozásból kilépnek. Azoktól azonban, akik a marxista álláspontot úgy követték, mint testet az árnyék, ilyen önálló elhatározást nem várhattunk. Más utat kellett keresnünk, hogy a közérdeket megközelíthessük, nevezetesen, hogy a nemzeti képviselőtörvényhozás ügyében legalább modus garendi-t találhassunk.

Nemcsak Pfeiffer és én, de benyomásom szerint a mi véleményeinkkel többször nyíltan egyetértő Kővágó József és a velünk olykor szintén egyetértő Király Béla is, úgy érezték, hogy árok előtt állunk, tehát ugorunk kell, ha tovább akarunk jutni.

Király egy indítványt tett, amelynek lényege a következő volt:

a./ a jelenlévők megalakítják a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőtörvényhozását; b./ létrehozzák a Politikai Bizottságot; c./ meg fogják alakítani az Intéző Bizottságot. Az alkotmánytervezetből – mondta Király – „kiemelünk” egy paragrafust, amely a Politikai Bizottságról intézkedik és ezt most megvitatjuk, hogy a Politikai Bizottságra nézve egyetértésre jussunk.

Ebben az indítványban több, az eddigi helyzettel szemben új és lényeges mozzanat foglaltatott, amely Pfeiffer és az én álláspontomhoz közeledett. Nem kívánta az alkotmány tervezet elfogadását, hanem abból – kifejezetten – csak egy paragrafust emelt ki. Nem kívánta a meglévő szervezetnek mint átalakítandónak elismerését és alapulvételét. A kibontakozás fele új lehetőségeket nyitott, amelyek előtt eddig elzárkóztak.

---

²⁴ Itt hozzászeme, hogy a Pfeiffer által indítványozott hivatkozás expressis verbis kizárta volna azt a helytelen értelmezést, hogy a „köztársasági államforma” kifejezés az 1949 augusztusában bevezetett népköztársasági államformát is jelentheti. Pfeiffer indítványát épp azok utasították el, akik unosuntalan az „1945-ös alapra” hivatkoznak. Ha az „1945-ös alap” kifejezést elsősorban nem az 1946 első törvénycikkkel bevezetett köztársasági államforma szinonímájaként használják, akkor mi mást érhetnek rajta, mint az 1945-ös koalíciót? Ez volna az alap, amelyből kiindulnunk kell?!

²⁵ Tranzigál: egyezkedik (szerk.)

Pfeiffer és én hozzájárultunk ahhoz, hogy „a jelenlévők megalakítják a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőt”. Hozzájárultunk, mert 2./ Noha névazonosság esete forog fenn, ez a most és általunk megalakított szervezet nem azonos az ugyanilyen nevű, már létező és a Forradalmi tanács részét alkotó szervezettel. Nem a régi szervezet, mert azt már régen megalakították, tehát az nem szorul a mi megalakításunkra, és azt mi meg sem alakíthatjuk. Ez egy új szervezet, amelyet a jelenlévők hívnak életre. 2./ Az új szervezet létrehozása meglazítja a nem-marxista többség kötelekeit, amelyek a régi szervezethez fűzik, tehát valami reményt nyújt arra, hogy a nem-marxista többség feltehetően nem-marxista belső meggyőződéseivel is érvényesülni fognak. Ezzel az útból elhárulhat egy régi rossz, és megnyílhat a jónak a lehetősége. A nem-marxista többségen múlik, hogy él-e ezzel a lehetőséggel: érvényesíti-e nem-marxista világnézetét és politikai véleményét.

Az értekezlet úgy határozott, hogy „a jelenlévők megalakítják a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőt.”

A Politikai Bizottságról már egy előző értekezleten is vita folyt. A Politikai Bizottságot pártalapon szerkesztették meg, amelyhez ragaszkodtak. Eredetileg azonban a kommunista rezsimmel szemben nyílt ellenzékét alkotó pártokat ki akarták zárni. Pfeiffer és én kijelentettük, hogy a diszkrimináció fenntartása elestén a nemzeti képviselőben nem veszünk részt. Hajlandókká váltak a Politikai Bizottságba az ellenzéki pártokat is beengedni, de azt akarták, hogy a három nagy ellenzéki párt együttesen kapjon annyi helyet a Politikai Bizottságban, mint külön-külön a koalíciós vagy a baloldali blokkhoz tartozó pártok, pl. külön a Parasztpárt, vagy a Szociáldemokrata Párt. „Le akarjátok vágni a lábunkat – jegyezte meg Pfeiffer – hogy olyanok legyünk, mint ti.” Mint a régebbi értekezleten, most is ahhoz ragaszkodtak, hogy a három nagy ellenzéki párt a Politikai Bizottságban együttesen fog annyi helyet kapni, mint a többi párt külön-külön. Először is ahhoz ragaszkodtam, hogy az ellenzéki pártok egyenjósága a Politikai Bizottságban is elismertessék. Ezt hosszú vita után elfogadták. De amikor ennek az elfogadott elvnek gyakorlati alkalmazására került sor, megint csak annyi helyet akartak adni a három ellenzéki pártnak együttesen, mint a többi pártnak külön-külön. Egyik elzárkózó arra célzott, hogy az értekezlet elején kijelentettem, hogy mi nem fogunk magunknak mindent követelni, ami az igazságosság alapján nekünk kijár. Szóval: a mi nagylelkűségünkre hivatkozva akartak velünk szemben igazságtalanságot elkövetni. Én – ennek ellenére – hajlandó voltam belemenni abba, hogy egy-egy ellenzéki párt 60%-át kapja annak a helynek, melyet a többi párt kap külön-külön a Politikai Bizottságban, föltéve, hogy ehhez most hozzájárulnak. Nem ragaszkodtam tehát ahhoz, ami nekünk az igazságosság alapján kijárt volna. Ezt a javaslatot sem fogadták el. Az értekezlet úgy határozott, hogy 1./ az ellenzéki pártok egyenjóságát a Politikai Bizottságban is elismeri, 2./ a számszerűség tekintetében a Politikai Bizottságban fogunk megoldást keresni, amelynek első ülésén ez a kérdés lesz a tárgysorozat első pontja.

Az értekezlet az Intéző Bizottság kérdésében érdemi határozatot nem hozott, de minden jelenlévő tudomásul vette, hogy az Intéző Bizottság megalakítását a közeli jövőben megkíséreljük.

Így született meg a következő szöveg: „...New Yorkban, 1957 október ... (olvashatatlan dátum az eredeti szövegben - a szerk.) Jelen vannak: Varga Béla, Nagy Ferenc, Király Béla, Adorján József, Horányi Tibor, Horváth János, Brunauer Sándor, Auer Pál, Szabó Pál, Kisbán Jenő, Kiss Sándor, Pfeiffer Zoltán, Barankovics István, Hajdú Német Lajos, B. Rácz István. A fent felsorolt jelenlévők egyetértve az egységes nemzeti képviselő megteremtésének szükségességében, megalakítják a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőt.”²⁶ Az

²⁶ A Szabad Magyarország Nemzeti Képviselője más források szerint 1957. március 15-én alakult meg. V.ö.: Múltkor történelmi adattár.

alkotmánytervezetet letárgyalva életreihívták a Szabad Magyarország Nemzeti Képviselőtények Politikai Bizottságát. A letárgyalt alkotmánytervezet a jelen jegyzőkönyv mellékletét képezi. A Politikai Bizottságnak jogában áll az alkotmánytervezeten változtatni és azt elfogadni.”

Az első szövegezésből hiányzott az utolsó mondat, tehát még célzást sem tett arra, hogy az alkotmány kérdésében a Politikai Bizottság fog határozni. A csonka szöveget már mindenki aláírta, kivéve engem. „A szöveget – mondtam – nem írom alá. Ez a szöveg említést sem tesz arról, hogy mindnyájunk által elfogadott alkotmánytervezet nincs és hogy alkotmánytervezetről a Politikai Bizottságban fogunk dönteni.” azzal akartak megnyugtatni, hogy a szöveg csak „letárgyalt” és nem elfogadott alkotmánytervezetről beszél, letárgyalni pedig tényleg letárgyalta, noha Pfeiffer és én nem fogadtuk el. „Pár perccel ezelőtt – válaszoltam – aggodalmaim eloszlatására még az is elhangzott itt, hogy az alkotmány kérdéseiről a Politikai Bizottságba titkosan fogunk szavazni. A szöveget mindaddig nem írom alá, amíg valamilyen módon bele nem veszik, hogy elfogadott alkotmánytervezet nincs, s hogy a Politikai Bizottságban fogunk az alkotmány kérdéseiben megoldást keresni. „Végül valamennyi jelenlévő tudtával és beleegyezésével Varga Béla beírta a szövegbe az utolsó mondatot. Ez után írtam alá.

Pfeiffer és én a tárgyalásokon állandóan 10-12 személlyel álltunk szemben. Pfeiffer nem egyszer ki is fejezte, hogy a tárgyalások otthoni helyzetek emlékeit idézik föl bennünk. Nem előnyünkre, hanem határozott hátrányunkra szolgált a szabad világban, hogy otthon nem a Baloldali Blokkhoz tartoztunk és nem koalíciós pártokat vezettünk, hanem nyílt ellenzéki pártok vezetői voltunk.

Egy mások által teremtett rossz helyzetben kellett keresnünk az elviselhető megoldás lehetőségét. A közjó azt kívánja, hogy nemzeti képviselőt jöjjön létre. Megpróbáltuk elhárítani az útból a rosszat és ezáltal megnyitni a jónak lehetőségét.

VII.

Két út, egy cél

Az egyik értekezleten Kéthly Anna azt a megjegyzést tette, hogy vannak itt, akik mindent megelleneznek. Mint a giebiczeknek, nekik semmi sem drága, mert ők már leszámoltak azzal, hogy nem térnek vissza Magyarországra.

A megjegyzést magunkra kellett vennünk, mert a forradalmi-tanácsi együttessel szemben Pfeiffer és én elleneztek az alkotmánytervezet pontjait. Egy alkalmas pillanatban visszatértem Kéthly megjegyzésére és a következőt mondtam:

Mi nem azért kerültünk szembe a kommunista uralommal, mert személyünk vagy pártunk szabadságát, hanem mert az ország függetlenségét és a nép szabadságát fenyegette. Számunkra a hazatérés órája nem akkor érkezik el, amikor személyünk és pártunk otthon szabad lehet, hanem csak akkor, amikor Magyarország lesz független és a magyar nép szabad. Számunkra az emigráns tevékenység kötelessége nem akkor fejeződik be, amikor otthon mi lehetünk szabadok, hanem akkor, amikor Magyarország lesz független és a magyar nép lesz szabad – mondtam.

***

Az előjelek arra vallanak, hogy a külpolitikai viszonyok nehéz vizsgára szólítják a politikai emigrációt. A sorsnak erre az újabb kihívására feladatunk világos felismerésével, a hozzá való szilárd hűséggel és kitartó áldozatvállalással kell felelnünk. A politikai emigrációnak és a

nemzeti képviselőnek nem (az eredeti szövegben olvashatatlan rész) a szolgásnál jobbat nem ígérő „kiegyezés” politika, nem a „harmadik út” kimunkálása, nem a „túlélés”-követelte kompromisszum-keresés a feladata.

„ ... ha nem látjuk is az alagút végét, amelyben a magyar nép vándorol, ... a politikai emigrációnak akkor sem az a feladata, hogy a napnak reálpolitikai elvei előtt mint változhatatlan előtt leboruljon, hanem az, hogy a magyar állam függetlenségét és a magyar nemzet szabadságát hazafelé mint reményt, a szabad világ felé mint követelményt fenntartsa. Más az otthon és más az emigráció feladata. Mindegyik szerep személyi vonatkozásban kicsit lehet, de már a pogánybölcös is tudta, hogy a kis szerep jelentékennyé nő, ha jól töltjük be. Sem az otthoni, sem az emigrációs szerepet nem lehet jól betölteni egymás nélkül: a kettő egymást kiegészíti és segíti. De nem azonos. Dőre álmom, ha valaki elhiszi, hogy egy személyben lehet Károlyi Sándor és Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos és Deák Ferenc. A mi Vasfüggöny mögötti partnereink nem a leigázók, hanem a leigázottak, nem a hatalom mai urai, hanem a hű magyar nép. Nekünk... segítő és kiegészítő partnerünk minden otthoni testvérünk, aki az embertelenség idején is ember és magyar maradván, okossággal és bátorsággal, ellenállással és kompromisszumokkal, hősi áldozatvállalással és alkalmazkodással, szóval úgy, ahogy lehet és ahogy lelkiismerete diktálja, enyhít népünk sorsán és értékeket ment. De mi csak akkor vagyunk nekik segítő és kiegészítő partnereik, ha – si fractus illabatur orbis²⁷ – a szabad világ felé mint elalkudhatatlan és elhallgathatatlan követelést, hazafelé mint vezénylő tűzoszlopot a vándorlás sivatagában, fenntartjuk a magyar állam függetlenségének és a nemzet szabadságának igényét. Az otthoni szerepet annál sikeresebben lehet betölteni, az eszményi célhoz minél hívebben töltjük be mi, emigránsok a magunk hivatását... Két szerep, két út, de egy hit és egy cél ez, amelynek eléréséhez a két szerepnek ki kell egészítenie egymást. S ha valaki azt mondaná, hogy mindez nem reálpolitika, annak azt felelem, az eszmény is realitás, és jaj annak a népnek, amely eszményeit ábrándokként nézi le.

Az otthoni szerep hasonlíthatatlanul nehezebb a miénknél. De lehet, hogy a miénk is az eddiginél súlyosabb áldozatokat követel. Lehet, hogy nekünk... csak két sors között adatott választás: elveszni kisszerűen és szenvedni addig; vagy elveszni ugyan, de egy magas eszmény szolgálatában égetni el erőnk olaját. Lehet, hogy a mi sorsunk Kossuth sorsát újrázza meg. Ám, vajjon nem azért tiszteljük-e leginkább az ő halhatatlan emlékét és vajjon nem azért vált-e ő a magyar nemzet erkölcsi erőforrásává, mert ezt a sorsot töretlenül és a sírig híven betöltötte?”²⁸

Bármilyen borús a látóhatár, a mai külpolitikai helyzet a mi céljaink szempontjából korántsem olyan kilátástalan, mint az 1920 és 1939 közötti külpolitikai helyzet volt Rákosiék és a „moszkvai emigráció” céljainak szempontjából. Mégsem adtak föl semmit. Mi kevesebb hűséggel, kitartással és áldozatkészséggel szolgálunk igaz eszméinket és jó céljainkat, mint ők szolgálták hamis eszméiket és rossz céljaikat?...

EPILOGUS

Az utolsó értekezletek, amelyeken résztvettem, 1957. november 18.- és 19.-én és 21.-én zajlottak le. A résztvevők a következők voltak: Kóvágó József, Szabó Pál, Kisbán Miklós, Vidovics Ferenc, Király Béla, B. Rác István, Horváth János, Kiss Sándor, Bruneuer Sándor,

²⁷ „Még ha darabokra törve összeomlik is a föld.” Horatius (szerk.)

²⁸ Ma is érvényeseknek érzem ezeket a szavakat, melyek „A kommunisták új taktikája az emigrációban” című 1956. júniusában, néhány hónappal a forradalom előtt tartott előadásomból valók.

Benjamin Olivér, Varga László, Hajdú-Németh Lajos, Adorján József, Preiffer Zoltán, Varga Béla, Jónás Pál, Horányi Tibor, valamint én. Nem mindenki volt jelen mindhárom értekezleten.

Varga Béla, Vidovics Ferenc, Adorján József, Hajdú-Németh Lajos, Varga László, Kővágó József és Király Béla aláírásával egy javaslatot terjesztettek elő, amely szerint a képviselőlet vezetősége a következőkből fog állni: a./ A forradalomban magasabb közfunkciót betöltő személyek: Kéthly Anna, Király Béla, Kővágó József; b./Forradalmi és szabadságharcos szervezetek; 1./ Szabadságharcos Szövetség: Vidovics Ferenc, 2./ Petőfi Kör: Jónás Pál, 3./ Szabad Magyar Egyetemisták Szövetsége: egy később kijelölendő személy, 4./ Szakszervezetek és Munkástanácsok: Brunauer Sándor, 5./ Parasztszövetség: Kiss Sándor, 6./ Írószövetség: egy később kijelölendő személy; c./ Varga Béla, parlamenti elnök; „Volt ellenzéki” párok: Barankovics István, Pfeiffer Zoltán, „Sulyok Dezső Szabadság Pártja az igazoló és összeférhetetlenségi bizottság kivizsgálása és a Politikai Bizottság döntése szerint”; d./ Koalíciós Pártok: 1. Kisgazdapárt: Nagy Ferenc, Adorján József, 2./ Szociáldemokrata Párt: Benjamin Olivér, Sélly Imre, 3./ Paraszt /Petőfi/ Párt: Kovács Imre, Sz. Szabó Pál, 4./ Hajdú-Németh Lajos, Varga László.

A javaslat az ellenzéki pártokról, mint „volt ellenzéki pártokról” beszél, ami helyes. E pártok jelenleg otthon nem működnek, az emigrációban pedig pártokat játszani felesleges és káros. A koalíciós pártokról azonban nem mint „volt” pártokról tesz említést, hanem úgy beszél, mint létező pártokról, sőt a koalíciót is úgy említi, mint létező koalíciót. Ez a megkülönböztetés nem ok nélkül történt. Megérdemel néhány megjegyzést:

Az otthoni koalíciónak négy párt volt tagja: a kommunista párt a szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt és a parasztpárt. A javaslat által említett koalíció pedig a következő pártokat foglalja magában: szociáldemokrata párt, kisgazda párt, paraszt párt és Keresztény Demokrata Unió.

Otthon sohase létezett olyan keresztény párt, amely bárminő koalíciónak tagja lett volna. Az 1945 után otthon létezett két keresztény párt /az általam vezetett Demokrata Néppárt és a Schlachta Margit által vezetett Keresztény Női Tábor/ ellenzéki pártok voltak, melyek sohase voltak koalícióban.²⁹

A forradalom és a szabadságharc idejéből se tudunk koalíciós keresztény pártról. Az én régi pártom a Néppárt a forradalom és szabadságharc idején jelentkezett: párthelyiségeket nyitott, kiadta régi lapunknak, a Hazánk-nak egy számát, nyilatkozott a rádióban, stb. A Néppárt a szabadságharc napjaiban egy programnyilatkozatot adott ki, amelyben – többi között – a következők állottak: a Demokrata Néppárt újra aktívvá vált; a Néppárt régi programja alapján áll; a Néppárt – szintén régi magatartását követve – nem vesz részt a koalíciós kormányban, hanem szabad választásokon a nép elé akar állni. Az 1945 utáni otthoni legnagyobb keresztény párt tehát – az otthoni közvélemény ismeretében – félreérthetetlenül leszögezte, hogy a Nagy Imre-féle koalícióban sem vesz részt. Más keresztény párt se volt tagja a Nagy Imre-féle koalíciós kormánynak.

Keresztény Demokrata Unió nevű alakulat otthon sohase létezett. Ez a szervezet az emigrációban alakult 1947-ben vagy 1948-ban, mikor a Néppárt és én még otthon igyekeztünk helytállani egyre nehezebb helyzetekben. 1957 júniusáig Magyar Keresztény Népmozgalom néven működött; ekkor vette fel új nevét: Magyar Keresztény Demokrata Unió.

Mindez kétségtelenné teszi, hogy a javaslatban, és pedig a Keresztény Demokrata Unió két képviselője, Hajdú-Németh Lajos és Varga László által aláírt javaslatban említett koalíció új

---

²⁹ Az általam vezetett Néppárt nemcsak Magyarországon, de az egész vasfüggöny mögött is a legnagyobb keresztény párt volt, s az egész vasfüggöny mögött az egyetlen nagyobb keresztény párt, mely a kommunistákkal nem lépett koalícióra.

koalíció, mely az emigrációban alakult. Ennek az új koalíciónak se célját, se programját nem tették közzé, ami már önmagában gyanút ébreszt, mert csak politikai klikk-szövetségek szokták véka alá rejteni céljaikat és programjukat. Joggal felmerül a kérdés, mi ennek az új koalíciónak célja és programja? Emigráns vagy otthoni célja és programja van-e?

A pártok nem emigráltak, csak egyes pártvezetők és párttagok; a párok otthon maradtak, s csak otthon lesznek majd újra, ha az ország független lesz és a nép szabad. Pártok alakítása és szervezése az emigrációban nemcsak felesleges / hiszen az emigráns célok csak pártok feletti, nemzeti célok lehetnek/, hanem alaptalan /hiszen a pártéletnek csak otthon van értelme/ és kártékony is. Még inkább áll ez emigráns célú és programú koalíciós pártszövetségekre.

Nemcsak felesleges, alaptalan és káros, de egyenest tilos is olyan koalíció létesítése az emigrációban, melynek céljait és programját otthon akarják megvalósítani. Az ilyen koalíció ugyanis elibe akar vágni az otthoni nép döntésének. Nem ambiciózus emigránsoknak, hanem az otthoni népnek joga megállapítani, hogy milyen pártokba akar szerveződni, s a nép által kijelölt otthoni pártvezetőségeknek joga elhatározni, hogy milyen koalíciós pártszövetségeket akarnak létesíteni. Emigrációban pártok koalícióját otthoni céllal és programmal megalkotni veszélyes nagyzolás. Veszélyes, mert az otthoni népben azt a benyomást kelti, hogy mint a pók szegény áldozatára, hazatérő emigráns klikkek akarnak a nép nyakába ereszkedni, ami az otthon és az emigráció közt csak ellentétre és gyanakvásra vezethet. És nagyzolás ez a javából, mert olyasmit akar, amihez az emigránsnak nemcsak joga, de hatalma sincs. Minden pártkoalíció hatalmi szövetkezés valaminő program megvalósítása céljából. Tiszta komédia, ha hatalomtalan emigránsok pártkoalíciókat, hatalmi szövetkezéseket eszkábálnak. Felszabadulás esetén, ha a nép valóban szabadon dönthet sorsa felől, ilyen emigráns koalíciók komoly szerephez nem juthatnak, legfeljebb zavart kelthetnek. Szerepük csak akkor lehetne, ha arra szolgálnának, hogy valaminő egy párturalom koalíciós fűgefalevele és demokratikus kozmetikája legyenek.

Nekünk, emigrált politikusoknak számolnunk kell azzal, hogy végzetünk ketté törte politikai pályánkat, s tudomásul kell vennünk, hogy a felszabadult országban nem minket, hanem az otthon maradtakat illeti az elhatározó szó.

Ennek a mostani emigráns koalíciónak első, közös „hatalmi” vívmánya az az alkotmánytervezet, melyről fentebb már szóltam, s amely mellett a mi érveléseink ellenére – tűzőn-vízen át makacsul kitarítottak. Másik vívmánya az a névsor, mely a tervezett nemzeti képviselő vezetőségét foglalja magában, s amelyről alább lesz szó.

A fenti javaslat tárgyalásának legelején kiderült, hogy van egy másik hasonló, de nem azonos javaslat is. Kiküldtek egy albizottságot, hogy a két javaslat alapján terjesszen elő egy új listát azokról a személyekről, akik a képviselő vezetőségét fogják alkotni.

Egyik javaslat se oldotta meg a nyitva maradt kérdést: az első nagy ellenzéki párt vezetője résztvehet-e az együttesben? Sőt, az első javaslat, mint már idéztem, magába zárta azt a lehetőséget, hogy Sulyok Dezsőnek, a Szabadság /Sulyok/ Párt volt vezetőjének, mint egyenjogú tárgyalófélnek jogában áll az értekezleten résztvenni.”

Hajdú-Németh titkos szavazást kért indítványom felett. Én a nyílt szavazás mellett voltam. Azt akartam, hogy végre színt valljon mindenki. Sulyok tájékoztatott, hogy az értekezlet egyes résztvevői támogatásukról biztosították Őt, miközben az értekezleteken Sulyokkal kapcsolatos kívánságaimat nem támogatták, sőt ellenük foglaltak állást. Vita után belementek a nyílt szavazásba, Hajdú-Németh is, de végül mégis, újabb vita után a titkos szavazás mellett kötöttek ki.

Indítványomhoz egy másodikat csatoltam, mely így szól: „Sulyok Dezsőt, mint a Szabadság Párt volt vezetőjét az Intéző Bizottságban tagsági hely illeti meg, egyenjogúan más volt pártvezetőkkel.”

Indítványaim mellett csak Pfeiffer szólalt fel.

Mindkét indítványomról titkos szavazással döntöttek, melynek eredménye a következő volt: Első indítvány: 2 igen, 10 nem, 3 üres; második indítvány: 4 igen, 8 nem, 3 üres. Sulyoktól a részvételt megtagadták. Az első nagy ellenzéki párt vezetőjének fele annyi beleszólási lehetőséget se adtak meg a nemzeti képviselőlet ügyeibe, mint a baloldali blokkhoz tartozóknak.

Az egyeztető albizottság előterjesztette a testület vezetőségének névsorát, azzal, hogy ezek közül a személyek közül később fogják megválasztani a nagytanács és a politikai bizottság tisztségviselőt, valamint az intéző-bizottsági tagokat, illetve osztályvezetőket. A névsor a következőkből állt: Kéthly, Király, Kővágó, Kiss Sándor, mint főtitkár, Benjamin Olivér, mint helyettes főtitkár, Vidovics /Szabadságharcos Szövetség/, Jónás Pál /Petőfi-Kör/, Szabad Magyar Egyetemisták Szövetségének egy kiküldöttje, Szakszervezetek és Munkástanácsok egy kiküldöttje, Parasztszövetség egy kiküldöttje, Írószövetség egy kiküldöttje, Varga Béla, Barankovics, Pfeiffer, továbbá a Kisgazdapártból Nagy Ferenc és Adorján József, a Keresztény Demokrata Unióból Hajdú-Németh Lajos és Varga László, a Paraszt /Petőfi/ Pártból Kovács Imre és Sz. Szabó Pál, a Szociáldemokrata Pártból Selig Imre és Brunauer Sándor. Ehhez a listához csatolták Raksányi Árpádot, azzal, hogy ő lesz a külügyi bizottság vezetőjévé választandó Nagy Ferenc helyettese, mint európai külügyi vezető, intéző-bizottsági tagi fizetéssel.

Király Béla azt indítványozta, hogy Raksányihoz hasonlóan csatolják a listához Nagy Tibor vk. alezredest, mint Király első katonai munkatársát. Király Nagy kiváló szakértelmére hivatkozott.

Király indítványát nagy többséggel elutasították. A listát egyébként elfogadták. Én mindegyik indítvány ellen szavaztam.

/Zárójelben megjegyzem, hogy ekkor már nem személy szerint szavaztak az értekezlet résztvevői, mivel közben megállapították, hogy mely személyeket, illetve szervezeteket illet szavazati jog. Eszerint szavazati joggal bírtak /egy-egy szavazattal/: Kéthly, Király, Kővágó, Varga Béla, a fenti listán szereplő szervezetek és pártok, továbbá a öt ellenzéki párt részéről Barankovics és Pfeiffer. A kommentálást az olvasóra bízom./

A november 19.-i értekezleten hosszabb vita fejlődött ki Varga Béla nagytanácsai elnöksége körül. Varga Béla álláspontja szerint a nagytanácsai elnökség őt nem választás alapján, hanem választás nélkül ipso jure illeti meg, mint az 1945-ös parlament le nem mondott elnökét. Ezzel szemben a szociáldemokraták álláspontja így szólt: Ünnepelesen ígérik, hogy mind a nagytanács, mind a politikai bizottság elnöki tisztének betöltésekor Varga Bélára fognak szavazni, megválasztása tehát biztos, hiszen a többiek is Varga Béla mindkét elnöksége mellett nyilatkoztak. Pártvezetőségüktől azonban nincs felhatalmazásuk a közjogi fikción alapuló, választás nélküli elnökség elismerésére. Ezért azt kérik, az értekezlet e kérdésben halassa másnapra a határozathozatalt, hogy pártvezetősüket az értekezleten történekről tájékoztathassák és a pártvezetőség végleges álláspontját megismerhessék.

Többen a halasztás ellen voltak, pl. Kővágó. Pfeiffer és én a haladék megadása mellett nyilatkoztunk. A többség úgy határozott, hogy a haladékot megadja és az értekezlet folytatását november 21.-én d.u. 3 órára tűzi ki.

Mikor november 21.-én d.u. 3 órakor az értekezlet összeült, kiderült, hogy a szociáldemokraták még nem tudtak pártvezetőségükkel beszélni. Azt kérték, hogy Varga Béla nagytanácsai

elnöksége ügyében a döntést halasszák el pár órával, ami alatt pártvezetőségükkel érintkezésbe lépnek.

Az értekezlet úgy döntött, hogy Varga Béla nagytanácsi elnöksége és Kéthly Annának ezzel korrelációban lévő intéző-bizottsági elnöksége ügyében a határozathozatalt néhány órával elhalasztja.

Vita közben – s nem most először és nemcsak a vitákon – felmerült az a teljesen alaptalan, hamis állítás, hogy az alkotmánytervezetet én is elfogadtam. A legélesebben tiltakoztam. Pfeiffer és Varga Béla kijelentették, hogy ők se fogadták el az alkotmánytervezetet. Leginkább engem háborított fel ez a magatartás, mely nem elégszik meg azzal, hogy ellenfelét fizikailag legyőzi, hanem még helyállásának erkölcsi érdemétől is meg akarja fosztani. Különböző szómagyarázatokba fogtak. Pl., hogy a „letárgyalt alkotmánytervezet” kifejezés azt jelenti, hogy a döntésig ez az irányadó, azokra is, akik expressis verbis ellenmondtak az alkotmánytervezet számtalan pontjának, mint én is.

Egyesek – mondtam – kommunista dialektikával magyarázzák a szavakat. Nyomdokába lépnek annak a szovjet magyarázó szisztémának, mely be akarta bizonyítani, hogy a szovjet hatalom nem szegte meg a szerződést, mikor a németországi nyugati főzónák s a berlini szektorok közt lezárta a szárazföldi és vízi közlekedést. A szovjet magyarázat azt mondta, a szovjet hatóság nem szegte meg a szerződést. A szerződés azt írja elő, hogy a nyugatiak a saját főzónáik és berlini szektoraik közt a szovjet főzónán át fenntarthatják az összeköttetést. Ezt most is fenntartják, hiszen repülőik a szovjet zóna légiterén háborítatlanul átrepülhetnek. A szerződés nem mondja azt, hogy az összeköttetést szárazföldi és vízi úton is fenntarthatják.

Az értekezlet következő tárgya a különböző választott tisztségviselők, alelnökök, intéző-bizottsági tagok és szakosztályvezetők kijelölése volt, ama lista alapján, melyet fentebb ismertettem. E listán az én nevem is szerepelt, mert valaminő tisztséget nekem is szántak. Úgy éreztem, nem volna méltó eljárás, ha abban a hitben hagynám az értekezletet, hogy a képviselőben reám is számíthatnak. „A tárgyalásoknak – mondtam – abba a szakaszába jutottunk, mikor már nem kétséges, hogy a képviselőnek milyen lesz a programja, szervezete és személyi összetétele, hiszen a lényeges kérdések egész sorában határoztak és a jövőt illetően egyetértésre jutottak. Ami tehát még hátra van, az nem rontja le az eddigiekből levont következtetéseimet. Végleges elhatározásom, hogy az Önök által tervezett testületben nem veszek részt, mert nem vehetek részt. Indoklásomat írásban fogom közölni.”

Pfeiffer kijelentette, hogy erkölcsileg és politikailag velem azonosítja magát; elhatározását 24 órán belül fogja közölni; addig az értekezleten részt vesz.

Az értekezletről azonnal eltávoztam. Abban a tudatban voltam, hogy a testület létrejön.

Az értekezlethez, illetve egyes tagjaihoz a következő levelet intéztem: „A Szabad Magyarország Nemzeti Képviselői Előkészítő Bizottságának, New York, 1957. november 21.-én. – A tárgyalásoknak olyan állomásához érkeztünk amikor már nem kétséges, hogy milyen nemzeti képviselőt kívánnak létrehozni. A többség a lényeges kérdések egész sorában határozott vagy kinyilvánította egyetértését. A még hátralévő kérdések bármiként dőlnek el, ez nem rontja le az eddig történetekből levont következtetéseimet. – Az Önök által tervezett testületben nem vehetek részt. – Nem akarok azonban indoklás nélkül távozni. – Előljáróban megjegyzem, hogy kifogásaim a Bizottság tagjai közül azokra vonatkoznak, akiket illetnek. Voltak néhányan, akik látták a jobbat, meg is próbálták, de végül ők is a rosszat követték. A természetjog kánonját követő politikának híve lévén, a politikai tevékenység helyes célját a közjó szolgálatában, alapnormáját pedig az igazságosságban látom. – A nemzeti képviselőre vonatkozó megbeszéléseken azzal a szándékkal vettem részt, hogy közreműködjem egy olyan egységes, teljes, demokratikus és konkrét feladatai ellátására

alkalmas politikai testület létrehozásában, amely a lehetőséghez képest híven tükrözi az elnémított magyar nemzet politikai színeképét és akarátát, és amely megfelel egy ezeréves nyugati kultúrnemzet méltóságának. Ez volt a köznek az a java, melyet részvételemmel szolgálni akartam. – A tárgyalásokon követtem azt az irányelvet, amelyet az első new yorki értekezleten így fogalmaztam meg: <<Azzal a szándékkal veszünk részt a megbeszéléseken, hogy mindent megadunk Önöknek, ami Önöket az igazságosság alapján megilleti, de magunknak nem fogunk követelni mindent, ami nekünk az igazságosság alapján kijár. >> Egyetlen egy olyan javaslatot sem tettem, amely Önöktől meg akart tagadni valamit, ami Önöket megilleti, sőt: hallgatólagosan és kifejezetten is ennél jóval többet koncedáltam.³⁰ Magamnak és magunknak csak a minimumot kívántam, a mi igényeink mélyen alatta maradtak annak, amit az igazságosság alapján követelhattünk és együttműködésünk feltételül joggal támaszthattunk volna. Mások új és új pozíció-igényekkel léptek fel, tárgyi okok és célok említése nélkül. Egyszerűen egyik igény nemzette a másikat; úgy szaporodtak, mint az amőbák, amelyeknek primitívségét nagy szaporodási képességgel pótolta a természet. A nyakló nélküli pozíció-igények a testületet vízfejűvé növelték. Én pozíció-igényeket egyáltalán nem támasztottam. Ha nem volna szomorú, nevetni kellene rajta, hogy előbb állították össze a „hivatalnokok”, mint a „hivatalok” listáját. – Alkalmasságról a vita során szó sem esett, minőségi szempontok fel sem merültek. A szakértelmet és a politikában olyan fontos tapasztaltságot nem mérlegelték, olykor még akkor sem, mikor szövetségesüknek egyéni javaslatáról volt szó. – Az idősebb politikai nemzetekkel szemben nyoma sem volt a szerzett érdemek és a megbizonyított képességek méltánylásának. – A politikai testület függetlensége látszatának megőrzésével sem törődtek. Természetesnek tartották, hogy az emigráció és a vasfüggöny mögötti világ ügyeivel foglalkozó amerikai szervnek függő helyzetben lévő alkalmazottai az Intéző Bizottság tagjai legyenek. – Kényes kérdésekről nyilatkozni nem akartak, vagy titkos szavazáson döntöttek. Párizsban napokon át egy alapvető kérdésben csak a szocialistáktól és tőlem lehetett világos és félreérthetetlen állásfoglalást hallani. – Az alkotmánytervezet vitája, ha azt komolyan veszem, lényeges elvi ellentéteket fedett fel közöttünk, olyan kérdésekben is, melyek tekintetében tranzigálás³¹ elvtagadás nélkül lehetetlen. – Az alkotmánytervezet vitájában még olyan indítványainkat is elutasították, amelyek kizárólag értelmi javítást céloztak meg, a szövegnek világosabbá tételét és félreértések kiküszöbölését szolgálták. – Alig esett szó arról, hogy mi volna az igazságos és a célszerű, és mi nem az? A többségi elhatározások megszületésénél az igazságosság elvét „a barát”, az igazságtalanság elvét „az ellenfél” helyettesítette. – A kommunista párt és a baloldali blokk volt tagjainak múltbeli magatartása felett egyszerűen napirendre tértek, mert úgy vélték, hogy az ő tehertételeiket más cselekedeteik már ellensúlyozták. Az első nagy ellenzéki párt otthoni vezetőjének részvételét azonban – diszkrimináló módon – igazoló és összeférhetlenségi eljárástól tették függővé és még csak minimális erkölcsi biztosítékot sem ajánlottak fel arra, hogy bírái nem azok lesznek, akik a vele és pártjával szemben otthon elkövetett súlyos injuriákért³² a felelősségben a kommunistákkal osztoznak. – A képviselőlet vezetőségét úgy állították össze, hogy a kommunistákkal szövetséges baloldali blokk pártjaihoz tartozók a választásokon nyert szavazataik arányánál sokkal nagyobb arányban szerepelnek, míg az ellenzék részvételi aránya pedig egyharmada sincs az otthoni terror és csalás ellenére elismert szavazatok arányának. Ez pontosan megfelel a többség által elfogadott alkotmánytervezet szellemének. – Elfogadták az otthoni illetékesség elvét, de nem alkalmazták. Otthon soha nem létezett politikai csoportokat favorizáltak, a valóban létezett ellenzék pedig kisémmizték. Mivel az igaziakkal nem bírtak, mert ezek elveikhez ragaszkodtak, pótlékokat teremtettek, akiket pozíciókkal elégitettek ki. Megismételték népies kiadásban a letűnt világ „úri

³⁰ Koncedál: megenged, elismer (szerk.)

³¹ Tranzigálás: egyezkedés (szerk.)

³² Injúria: sérelem, kár (szerk.)

huncutságait”: (olvashatatlan szöveg az eredetiben - szerk.) feltámasztották és a karczagi Lloyd George-kat exhumálták. – A többség olyan magatartást tanúsított, mintha a szabad világban nagy hátrányt jelentene, hogy mi a kommunista rezsim ellen nyílt ellenzékét vezettünk, és a szabad világban is nagy előny származnék abból, ha valaki a nemzeti közakarat parlamenti megerősztolására szövetkezett baloldali blokkhoz tartozott. Tragikomédiának beillenék, hogy volt kommunisták és baloldali blokkosok, szövetségben a koalíció pártjaival, nem a vasfüggöny mögött, hanem Amerika szabad földjén azok jogait tagadták meg, akik a kommunista diktatúra ellen nyílt ellenzékét alkotott. – A legfontosabb többségi határozatok is klikk-szellemben fogantattak és a kirívó igazságtalanság és célszerűtlenség bélyegét viselik magukon. Ilyen igazságtalan és célszerűtlen megállapodásba, amelyben az egyik fél sokkal többet kap, mint ami megilleti, a másik azonban a tisztességes minimumot sem, s amelyben a szolgálni kívánt cél elsikkad, - három okból szoktak belemenni. Vagy kényszerből; vagy reservatio mentalissal³³, vagyis azzal a rossz hittel, hogy a megállapodást valamelyik fél csak addig tartja meg, amíg érdekei kívánják és az erőviszonyok nem változnak; vagy azért, mert a megállapodás igazi jelentését nem ismerik fel. Én kényszerrel nem állok szemben; reservatio mentalissal megállapodást kötni idegen tőlem; a megállapodás igazságtalan, célszerűtlen és alkalmatlan volta felől pedig nincs kétségem. Ilyen megállapodáshoz tehát hozzá nem járulhatok. Az igazságtalan és reservatio mentalissal kötött megállapodások eleve magukban hordozzák a felbomlás csírát; nem concordiat,³⁴ hanem discordiat³⁵ szülnek. Az Önök által tervezett testület nem alkalmas feladatának ellátására. A testület vezetőségének egyoldalú hozzáállása nem tükrözi, hanem eltorzítja a magyar nép politikai színeképét. Ez a torz tükrözés a tájékozatlan külföld előtt azt a hitet kelti, hogy az otthoni nép politikai képe is ilyen. Az otthoniakban pedig, ha híre eljut hozzájuk, azt a letörő gyanút ébreszti, hogy a szabad világ kívánja ilyennek látni az otthoni magyar politikai képletet. Mindez ellenére jár annak a célnak, melynek szolgálata egyedül ad értelmet a testületi létnek. – Ezt a hamis politikai képletet részvételemmel nem igazolhatom. A vele járó felelősségben sem személy szerint, sem mint a vasfüggöny mögötti legnagyobb keresztény ellenzéki pártnak, a Demokrata Néppártnak volt vezetője nem osztozom. – Politikusok nemcsak önmaguknak szereznek előnyöket és hátrányokat. Cselekedeteik előnyei és hátrányai áthárulnak az általuk képviselt politikai pártokra és irányzatokra is. – A magyar keresztény politikában betöltött múltbeli szerepem minimális kötelességként rója reám, hogy ha el van rekesztve előlem a jó megtevésének lehetősége, olyat semmiképp se tegyek, ami meggyőződéseim szerint a magyar nemzet közjává árt, és súlyos terhet rak annak a szociális és demokratikus keresztény irányzatnak vállára, amelyet otthon képviseltem, amelyről azt hiszem, hogy ha jelene nincs is, nemcsak múltja volt, hanem jövője is lesz. Ennek a keresztény politikának otthoni hívei előtt sohasem tudnám igazolni részvételemet egy, a magyar nép valóságos politikai színeképét így eltorzító testületben. Meggyőződéseim, hogy lépéseim bizonyosan aktívuma lesz egykor a magyar politikának éppúgy, mint a magyar keresztény politikának. – Ha nem térhetünk haza, a magyar nép ítéletét nem kérhetjük ki, és én sem hallhatom a keresztény politika hazai híveinek helybenhagyását. De békében maradok lelkiismeretemmel, ami nem kevés. – Ha hazatérhetünk, mindannyian meg fogjuk ismerni a nép ítéletét, amelynek kihirdetésénél majd találkozunk! – Barankovics István dr.”

Eddig a levél.

---

³³ Reservatio mentalis: észbeli fenntartás. Eskütevő titkos fenntartása lelkiismerete megnyugtatóására. (szerk.)

³⁴ Concordia: egyetértés (szerk.)

³⁵ Discordia: viszály, széthúzás. (szerk.)

Másnap, november 22.-én tudtam meg, hogy az értekezleten nem jött létre az „egység” a testület kérdésében. A szocialisták hajlandók voltak Varga Bélát megválasztani a nagytanács elnökévé, de más megoldásba nem mentek bele.

A szocialisták és a többiek közt e kérdésben törésre került a dolog.

Számomra mindez nem változtatott a helyzeten, mert én e törés előtt történekből vontam le azt a következtetést, hogy a tervezett testületben nem veszek részt.

***

Nemzeti egységre – bármi történt – szükség van.

Nemzeti egység a legellentétebb világnézetek és politikai irányzatok közt is létrejöhet.

Egyéni és csoport-érdekek azonban nemzeti egységet soha létre nem hoznak. Nemzeti egységhez nemzeti cél kell.

Nemzeti egységhez nem elalkudhatatlan elvek elalkuvása, hanem közös nemzeti célokhoz való felemelkedés kívántatik...